

Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2012

Opetusministeriön julkaisuja 2008:4

Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2012

Opetusministeriön julkaisuja 2008:4



OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Hallinto-osasto / Förvaltningsavdelningen
PL / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi/julkaisut/>

Taitto / Ombrytning: Liisa Heikkilä

ISBN 978-952-485-478-8 (PDF)

ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja/
Undervisningsministeriets publikationer 2008:4

Sisältö

1	Hallinnonalan yleiset tavoitteet	4
2	Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot (29.01)	24
3	Yleissivistävä koulutus (29.10)	28
4	Ammatillinen koulutus (29.20)	31
5	Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö (29.30)	36
6	Ammattikorkeakoulut (29.40)	41
7	Yliopisto-opetus ja -tutkimus (29.50)	44
8	Tiede (29.60)	47
9	Opintotuki (29.70)	50
10	Taide- ja kulttuuripolitiikka (29.80)	53
11	Liikuntatoimi (29.90)	61
12	Nuorisotyö (29.91)	65

1 Hallinnonalan yleiset tavoitteet

1.1 Johdanto

Hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelman perusteista ja tarkoituksesta on säädetty valtion talousarviosta annetussa laissa ja -asetuksessa.

Toiminta- ja taloussuunnittelun tarkoituksena on tukea toiminnan ja talouden tulokellisuutta sekä antaa perusteita valtiontalouden kehysten ja valtion vuotuisen talousarvion laadinnalle, vaikuttamiselle ministeriöiden toimialoilla, virastojen ja laitosten johtamiselle ja ohjaukselle sekä tulostavoitteiden asettamiselle.

Suunnitelma sisältää menolaskelmat, jotka ovat pohjana valtiontalouden tulevalle kehyspäätökselle.

Menolaskelmiin kuuluu peruslaskelma, jossa pyritään ennakoimaan voimassa olevasta lainsäädännöstä, talousarviopäätöksistä sekä hallituksen tekemistä päätöksistä, sopimuksista ja muista sitovista kannanotoista johtuvaa menokehitystä. Tulevan kehyspäätöksen pohjaksi esitetään ministeriön kehys ehdotus, jossa on edellä mainittujen lisäksi otettu huomioon hallitusohjelmassa mainitut uudistukset sekä ministeriön esittämien muiden kehittämistoimenpiteiden kustannusvaikutukset.

Opetusministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnittelua on tarkoitettu uudistaa siten että hallituskauden ensimmäisenä ja viimeisenä vuonna laadittava suunnitelma on verraten laaja ja perusteellinen, kun taas kahtena muuna vuonna laadittavaan suunnitelmaan kootaan lähinnä hallituskauden ensimmäiseen suunnitelmaan tehtäviä päivityksiä ja täsmennyksiä.

Valtioneuvosto on 5.12.2007 hyväksynyt koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman vuosille 2007–2012. Kehittämissuunnitelman tavoitteet ja niiden kustannusvaikutukset on otettu huomioon toiminta- ja taloussuunnitelmassa.

Valtioneuvosto on 13.12.2007 hyväksynyt lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman vuosille 2007–2011. Kehittämissuunnitelman linjaukset, jotka selvästi poikkeavat nykyisestä valtiontalouden linjauksista, selvitetään erikseen seuraavaa vaalikautta varten.

Laskelmat esitetään vuoden 2008 talousarvion kustannustasossa. Peruslaskelmassa on otettu huomioon vuoden 2008 talousarvioesitykseen eduskuntakäsittelyssä tehdyt muutokset. Menolaskelmien ohella suunnitelma sisältää opetusministeriön linjauksia suunnitelma-kauden keskeisiin toiminnallis-taloudellisiin kysymyksiin.

Opetusministeri sekä kulttuuri- ja urheiluministeri ovat hyväksyneet suunnitelmaan sisältyvät linjaukset oman toimialansa osalta. Valtioneuvosto ei ole ottanut kantaa suunnitelmaan.

1.2 Toimintaympäristö

Globalisaatio

Teollisen valmistuksen ja perustuotannon osittainen siirtyminen Suomen rajojen ulkopuolelle muuttaa kansallista elinkeinorakennetta. Maa- ja metsätalouden työllisten määrä on kääntynyt laskuun jo 1960-luvulla. Teollisen työn määrä kääntyi laskuun vuosituhanen vaihteessa, ja sen ennakoitaan laskevan edelleen. Globaalissa taloudessa kasvavia toimialoja ovat palveluiden ja kaupan alat.

Valtioiden rajat ylittävät pääomien siirrot ja investointien tekeminen ovat aiempaa helpompia. Kehittynyt informaationvälitys ja työn paikkasidonnaisuuden väheneminen edesauttavat maailmanlaajuisten markkinoiden muodostumista. Euroopan syvenevä ja laajeneva integraatio luo oman selkeärajaisen markkina-alueen. Tämä lisää paineita kotimaisen työn uudelleenorganisoinnille ja työn joustoilille. Osa-aikaisuus, määräaikaisuus ja etenkin nuorten ikäluokkien epävarma kiinnittyminen työmarkkinoille ovat merkittäviä ilmiöitä.

Väestökehitys

Peruskouluikäisten määrä on jo alkanut vähentyä. Toiselle asteelle siirtyvät ikäluokat alkavat pienentyä suunnitelmakauden lopulla. Pian tämän jälkeen laskuun kääntyy myös korkea-asteelle siirtyvien ikäluokka.

Määrällisesti vähiten peruskouluikäisiä ennakoitaan olevan vuonna 2012. Tämän jälkeen ko. ikäluokat lähtevät hitaasti kasvamaan siten, että vuonna 2025 määrän arvioidaan olevan suurin piirtein nykytasolla. Toiselle asteelle siirtyvät ikäluokat ovat suurimmillaan vuonna 2008 ja korkea-asteelle siirtyvät vuonna 2011.

Muutokset edellyttävät sopeuttamis- ja kehittämistoimia koulu-, oppilaitos- ja korkeakouluverkkoon. Erityisen haasteen asettaa se, että lapsi- ja nuorisoiäluokkien kehitys on alueellisesti epätasaista.

Toinen ikärakenteen muutoksesta johtuva haaste on osaavan työvoiman riittävyys myös vastaisuudessa. Työikäisen tulevan ikäluokan koko on ollut jo vuodesta 2005 alkaen pienempi kuin sieltä poistuvan ikäluokan. Yli 65-vuotiaiden määrä on lähtenyt jyrkkään nousuun siten, että vuonna 2012 heitä on nykytilaan verrattuna 1,17 -kertainen määrä ja vuonna 2020 jo 1,56 -kertainen määrä.

Työvoiman koulutustaso kohoaa. Kun vuonna 2007 työikäisestä väestöstä noin 1,6 miljoonalla arvioidaan olevan jokin ammatillisesti suuntautunut tutkinto, ennakoitaan vastaavaksi määräksi vuonna 2012 noin 1,85 miljoonaa ja vuonna 2017 noin 2,05 miljoonaa henkeä. Samalla myös korkea-asteen suorittaneiden määrä kasvaa.

Maakunnista ovat väestömääräänsä kasvattaneet etenkin Uusimaa, Varsinais-Suomi, Kanta-Häme, Pirkanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa. Maan sisäisen muuttoliikkeen ohella koulutuspalvelujen kehittämistarpeeseen vaikuttaa oleellisesti nettomaahanmuuton kehitys. Vuonna 2001 nettomaahanmuutto oli noin 5 800 henkilöä ja vuonna 2005 noin 9 000 henkilöä. Maahanmuuttajaväestö tarvitsee taustasta riippuen erilaisia koulutuspalveluja: kieli- ja kulttuurikoulutusta, yleissivistävien opintojen täydentämistä, ammatillisia perusopintoja mutta osin myös hyvin pitkälle erikoistunutta koulutusta.

Työelämän muutos ja kohtaanto-ongelma

Yritysten sopeutuminen kansainväliseen kilpailuun ja muutokset tuotantotavoissa aiheuttavat muutoksia työvoiman tarpeeseen. Kilpailukykyä on tehostettu mm. vähentämällä suo-

rittavan työn osuutta tuotanto- ja palveluprosessissa sekä yritysten osaamisrakenteen muutoksella. Seurauksena on ollut muutoksia toimiala- ja ammattirakenteessa, joka puolestaan on johtanut ammatinvaihtajien määrän lisääntymiseen. Vähenevän työllisyyden aloilta siirtyvän väestön ammattitaito ei aina vastaa avautuvien työpaikkojen vaatimuksia.

Myös toimenkuvat ammattien sisällä ja ammattien tehtäväsisällöt muuttuvat. Osaamisen laaja-alaisuudella ja siirrettävyydellä tulee olemaan erityinen merkitys. Aikuiskoulutuksen tulee tarjota opiskelumahdollisuuksia työelämässä olevien osaamistason nostoon sekä muutostilanteisiin.

Kulttuurinen muutos

Kulttuurisesti suomalainen yhteiskunta muuttuu monella tapaa. Maahanmuuton lisääntyminen tuo mukanaan uusia luovia voimavaroja mutta myös konfliktien mahdollisuuksia. Yhteiskunnan monimuotoistuminen ja eriarvoistuminen heikentää sitoutumista perinteisiin yhtenäiskulttuurisiin arvoihin ja instituutioiden toimintaan. Tärkeä kulttuurinen muutos on samanaikainen yksilöllistymisen korostuminen ja uusien yhteisöjen ja verkostojen syntyminen erityisesti tietoverkoissa ja nuorten keskuudessa, joita vahva mediayhteiskunta sekä jatkuvasti kehittyvä tieto- ja viestintäteknologia edistävät. Liikunnan merkitys väestön terveyden ja toimintakyvyn ylläpitäjänä kasvaa. Ilmastonmuutos ja muut tulevaisuusriskit voivat alkaa vaikuttaa arvokehitykseen ennakoimattomalla tavalla.

1.3 Hallinnonalan yhteiskunnallinen vaikuttavuus

1.3.1 Koulutus- ja tiedepolitiikka

Korkea sivistystaso sekä laadukas ja maksuton koulutus ovat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusta. Tasapuoliset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on turvattava koko maassa. Tavoitteena on väestön koulutus- ja osaamistason kohottaminen siten, että koulutustaso lähestyy maailman kärkeä. Aikuiskoulutuksella tuetaan kansalaisten osallistumista yhteiskuntaan ja työelämään.

Opetuksen ja tutkintojen korkea laatu on koulutuksen vaikuttavuuden, tehokkuuden ja tuottavuuden edellytys. Koulutuksen laadun jatkuvaan kohottamiseen ja laadun varmistukseen kiinnitetään huomiota kaikilla koulutuksen tasoilla. Suunnitelmakaudella erityisenä painopisteenä on perusopetuksen ja korkeakoulutuksen sekä tutkimuksen laadun kehittäminen.

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi tehostetaan toimia koulutuksesta valmistumisen nopeuttamiseksi, koulutuksen työelämävastaavuuden vahvistamiseksi ja ilman ammatillista koulutusta jäävien osuuden vähentämiseksi. Lisäksi toteutetaan ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus ja kehitetään ennakointia. Opintotuki edistää tasa-arvoisia koulutusmahdollisuuksia ja osaavan työvoiman saatavuutta.

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja kehitetään edelleen duaalimallin pohjalta, joka perustuu toisistaan poikkeaviin tutkintoihin ja tehtäviin. Tavoitteena on kansainvälisen huippuosaamisen lisääminen sekä osaamistasoltaan vahvemmat ja vaikuttavammat korkeakouluyksiköt. Suunnitelmakaudella toteutetaan laajamittainen yliopistoreformi. Yliopistojen rakenteita kehitetään ja taloudellista ja hallinnollista autonomiaa vahvistetaan.

Hallitus turvaa taloudelliset ja rakenteelliset edellytykset tehdä laadukasta, monialaista perus- ja soveltavaa tutkimusta ja vahvistaa talouden innovaatiokapasiteettia strategisilla

osaamispanostuksilla. Luodaan strategisten huippuosaamisen keskittymiä.

Pätevän ja osaavan opetushenkilöstön saatavuus tulee varmistaa. Tässä tarkoituksessa huolehditaan opettajankoulutuksen riittävydestä ja parannetaan opettajien työolosuhteita. Samoin parannetaan opetushenkilöstön mahdollisuuksia jatkuvaan osaamisensa kehittämiseen.

Seurannan indikaattorit

Tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet

Tavoitteena on, että

- perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus 25–34 -vuotiaista on 92,5 % vuonna 2015,
- ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osuus 25–34 -vuotiaista on 45 % vuonna 2015,
- korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 25–34 -vuotiaista on 38,5 % vuonna 2015,
- esi- ja perusopetuksen saatavuus säilyy vähintään nykyisellä tasolla eli viiden kilometrin säteellä koulusta asuvien 7–12 -vuotiaiden osuus oppilasmäärästä on 94 % ja 13–15 -vuotiaiden osuus 79 %,
- toisen asteen koulutuksen saatavuus säilyy vähintään nykyisellä tasolla ja
- opintotuen käyttöaste nousee.

Koulutuksen ja tutkimuksen laatu

Tavoitteena on, että

- perusopetuksen oppimistulokset ovat viiden parhaan joukossa OECD:n Pisa-tutkimuksessa
- suurten opetusryhmien määrä perusopetuksessa vähenee,
- korkeakoulujen opiskelija-opettajasuhde paranee ja
- tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus vahvistuu.

Taulukko 1.1. Korkeakoulujen opiskelija (FTE¹)-opettajasuhde²

	2006	2007	2008	2010	2012
Ammattikorkeakoulut	17,8	17,8	17,8	17,5	17,0
Yliopistot	14,0	14,0	14,0	13,9	13,8

Taulukko 1.2. Tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus²

	2005	2006	2008	2009	2010	2012
T & k -menojen BKT-osuus (%)	3,48	3,45	3,7	3,8	3,9	4,0
Tutkimushenkilöstön osuus työllisistä (%)	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Tieteelliset julkaisut miljoonaa asukasta kohden (kpl)	1 600	1 600	1 700	1 800	1 800	2 000
Suomen Akatemian myöntövaltuus (M€)	175,6	205,6	245,6	258,5	271,5	290,4
Suomen Akatemian tutkimusvirat	286	300	300	300	325	370
Tohtorintutkinnot	1 422	1 409	1 590	1 600	1 600	1 600

Työvoiman osaamisen varmistaminen

Tavoitteena on, että

- perusopetuksesta ja lukiokoulutuksesta välittömästi jatko-opintoihin siirtyvien osuus nousee,
- tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lyhenee,
- korkeakoulututkinnon suorittamisikä laskee,
- läpäisy paranee,
- tutkinnon suorittaneiden työllistyminen paranee ja
- vuosittain koulutukseen osallistuvien osuus työikäisestä aikuisväestöstä on vähintään 60 % vuonna 2012.

¹ Kokoaikaiseksi (Full Time Equivalent) muutettu laskennallinen opiskelijamäärä

² Toteumatiedot on merkitty **lihavalla**

Taulukko 1.3. Perusopetuksen suorittaneiden välitön sijoittuminen koulutukseen (%)¹

	2005	2008	2009	2010	2012
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet	40,7	43,3	43,5	43,5	43,5
– perustutkintoon johtava koulutus	39,4	41,0	41,0	41,0	41,0
– valmistavat koulutukset	1,3	2,3	2,5	2,5	2,5
Lukiokoulutukseen sijoittuneet	53,3	50,0	50,5	50,5	52,0
Perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneet	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
– peruskouluissa	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
– kansanopistoissa	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
<i>Tutkintoon johtavat koulutukset yhteensä</i>	<i>92,7</i>	<i>91,0</i>	<i>91,5</i>	<i>91,5</i>	<i>93,0</i>
<i>Lisäopetus ja valmistavat koulutukset yhteensä</i>	<i>4,3</i>	<i>5,3</i>	<i>5,5</i>	<i>5,5</i>	<i>5,5</i>
Yhteensä	96,9	96,3	97,0	97,0	98,5

Taulukko 1.4. Tutkinon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen (%)²

	2005	2008	2009	2010	2012
<i>Ylioppilastutkinto</i>					
työllistyneet	30,1	30,0	28,0	27,0	25,0
jatko-opintoihin siirtyneet	42,2	45,0	46,0	47,0	50,0
<i>Ammatillinen perustutkinto</i>	<i>75,5</i>	<i>77,0</i>	<i>77,5</i>	<i>78,0</i>	<i>80,0</i>
työllistyneet	66,3	68,0	68,5	69,0	70,0
jatko-opintoihin siirtyneet	9,2	9,0	9,0	9,0	10,0
<i>Ammattikorkeakoulututkinto</i>	<i>88,7</i>	<i>89,3</i>	<i>89,8</i>	<i>90,4</i>	<i>90,8</i>
työllistyneet	85,2	85,7	86,2	86,7	87,0
jatko-opintoihin siirtyneet	3,5	3,6	3,6	3,7	3,8
<i>Yliopistotutkinto</i>	<i>88,8</i>	<i>90,0</i>	<i>90,0</i>	<i>90,5</i>	<i>91,0</i>
työllistyneet	84,4	85,5	85,5	86,0	86,5
jatko-opintoihin siirtyneet	4,4	4,5	4,5	4,5	4,5
<i>Tohtorintutkinto</i>					
työllistyneet	83,5	84,0	84,5	85,0	85,5

Taulukko 1.5. Korkeakoulututkinon suorittaneiden keski-ikä (mediaani)³

	2005	2006	2008	2009	2010	2012
Ammattikorkeakoulututkinto	25,1	25,2	25,0	24,9	24,8	24,5
Ylempi korkeakoulututkinto	27,3	27,4	27,2	27,1	27,0	26,7

¹ Lähde: Tilastokeskus. Ammatilliseen koulutukseen valmistavia koulutuksia koskeva luku on vuoden 2005 osalta arvio. Kansanopistoissa järjestettävää perusopetuksen lisäopetusta koskevat luvut ovat arvioita sekä vuodelta 2005 että 2006.

² Lähde: Tilastokeskus. Kuvaa työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tilannetta vuoden lopussa. Tarkastelussa ovat kyseisen vuoden heinäkuun loppuun mennessä ja kolmen edeltävän vuoden aikana suoritetut tutkinnot.

³ Lähde: Tilastokeskus. Ammattikorkeakoulujen osalta nuorten koulutus

Taulukko 1.6. Opintojen keskeyttäminen (%)¹

	2005	2008	2009	2010	2012
Lukio	2,0	2,0	2,0	1,9	1,8
Ammatillinen peruskoulutus	9,5	8,0	7,5	7,0	6,0
Ammattikorkeakoulu	6,4	6,3	6,2	6,1	5,9
Yliopisto	4,7	4,2	4,2	4,1	4,0

Korkeakoulujen kehittäminen

Tavoitteena on, että

- korkeakoulujen lukumäärä vähenee siten, että yliopistoja on 15–16 ja ammattikorkeakouluja 20–22,
- korkeakoulujen opetus- ja tutkimushenkilöstön sekä opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy ja
- korkeakoulujen tuloksellisuus paranee.

Taulukko 1.7. Korkeakoulujen toiminnan tuloksellisuus ja opiskelijoiden liikkuvuus

	2006 toteuma	2007	2008	2010	2012
Tieteelliset julkaisut/ opetus- ja tutkimushtv:t (YO)	1,78	1,80	1,82	1,85	1,88
Tohtorintutkinnot/ professori (YO)	0,62	0,63	0,64	0,66	0,68
Ylemmät kk-tutkinnot/ opetushenkilökunta (YO)	1,67	1,69	1,72	1,74	1,77
Kv-opiskelijavaihto, yli 3 kk, (YO)	9 294	9 900	10 400	11 500	12 000
Kv-opiskelijavaihto, yli 3 kk, (AMK)	7 243	7 800	8 400	9 200	10 000
Kv-opettaja/tutkijavaihto, yli 1kk, (YO)	1 685	1 750	1 800	1 900	2 000
Kv-opettaja- ja asiantuntijavaihto, yli 1kk, (AMK)	109	120	130	150	250
Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat (YO)	5 434	6 000	6 800	7 900	8 900
Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat (AMK)	4 595	4 700	4 800	5 200	5 700

Opettajat voimavarana

Tavoitteena on, että

- opettajien kelpoisuustilanne paranee,
- parannetaan opettajien täydennyskoulutusmahdollisuuksia ja
- halukkuus hakeutua opettajankoulutukseen säilyy niin, että hakijoita luokanopettajakoulutukseen on vuosittain vähintään 5 000.

¹ Lähde: Tilastokeskus. Syyskuussa opiskelleiden tilanne seuraavan vuoden syyskuussa. Kokonaan opintonsa keskeyttävät, jotka eivät sijoitu muuhun koulutukseen. Mukana vain opetushallinnon alainen koulutus. Ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä ammatillisissa erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

Taulukko 1.8. Opettajien kelpoisuus

	2005 toteuma	2008	2009	2010	2012
Yleissiv. koulutuksen päätoim. opettajista kelpoisia, %	88	88	89	90	91
Ammatillisen peruskoulutuksen päätoimisista opettajista kelpoisia, %	76,4	77	78	79	82

1.3.2 Taide- ja kulttuuripolitiikka

Opetusministeriön taide- ja kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet perustuvat kansallisesti ja kansainvälisesti kolmeen osa-alueeseen: luovuuteen, kulttuuriseen moninaisuuteen ja tasa-arvoon. Kulttuuripolitiikka vaikuttaa myös merkittävästi hyvinvointi-, alue- ja innovaatiopolitiikan toteutumiseen. Kulttuuripoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on taata luovuuden edellytysten ja kulttuuristen oikeuksien sekä tiedon saannin toteutuminen sekä taiteen ja kulttuurin saatavuus ja osallistumismahdollisuudet kaikille Suomessa asuville sekä vahvistaa kulttuurin hyvinvointivaikutuksia, taloudellista perustaa ja kulttuurivientiä. Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä kulttuuria, kulttuuripolitiikkaa, kulttuurista moninaisuutta sekä audiovisuaalisia palveluja ja niiden kauppaa koskevien kysymysten käsittelyssä otetaan huomioon kulttuurin painoarvo eri toimintapolitiikkoja toteutettaessa. Taiteen ja kulttuurin toimialoilla laadulla on keskeinen merkitys tarkasteltaessa yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Luovuuden edellytysten parantaminen

- Taiteellisen ja muun luovuuden edellytyksiä, osaamista ja kehittymistä yhteiskunnassa vahvistetaan.
- Korkean ammatillisen taiteen laatu turvataan parantamalla tekijöiden toimintaedellytyksiä.

Kulttuuriperinnön säilyttäminen, suojele ja aktiivisen käytön vahvistaminen

- Kulttuuriympäristön suojelelussa tarvittavaa asiantuntemusta vahvistetaan.
- Kulttuurin muistiorganisaatioiden osaamista ja toimintaedellytyksiä vahvistetaan tietoyhteiskunnassa.
- Kulttuuriperinnön analogista ja digitaalista säilyttämistä ja saatavuutta parannetaan.
- Kulttuuriesineiden liikkuvuutta edistetään.

Taiteen, kulttuurin ja tiedon saatavuuden, osallisuuden sekä kulttuuristen oikeuksien ja osallistumisen edistäminen

- Taiteen ja kulttuurin infrastruktuurin ylläpitoa kehitetään toimi- ja taiteenaloittain, alueellisesti ja paikallisesti.
- Taiteen ja kulttuurin monipuolista tarjontaa ja vaihdantaa, tiedottamista ja saatavuutta parannetaan.
- Kulttuuristen oikeuksien tasa-arvoista toteutumista edistetään.
- Taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta sekä etnisten ryhmien ja vammaisten osallisuutta ja kulttuuritoiminnan edellytyksiä lisätään.
- Yleisten kirjastojen asemaa laadukkaana tiedon ja kulttuurin asiantuntijaorganisaationa vahvistetaan.
- Tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta arvioidaan ja kehitetään ja siihen liittyvää osaamista lisätään.
- Varaudutaan väestön ikärakenteen muutosten aiheuttamiin vaikutuksiin taiteen ja kulttuurin palveluissa.
- Arjen kulttuurisuutta ja taiteen soveltavaa käyttöä tuetaan.
- Kulttuurisesti kestävä kehitys edistetään.
- Tietoyhteiskuntakehitystä edistetään kulttuuri- ja kirjastolaitoksissa, kulttuuri- ja kirjastotoiminnan tuotteiden ja kulttuuripalveluiden tuotannossa ja levityksessä sekä kulttuuri- ja eri taiteenalojen digitaalisten tietokantojen kehittämisessä.

Lasten ja nuorten luovan ja taiteellisen ilmaisun tukeminen sekä kulttuuriin osallistuminen

- Lasten ja nuorten mahdollisuuksia ilmaista luovuutta ja päästä osalliseksi kulttuurista ja kulttuuriperinnöstä lisätään.
- Lisätään lapsille ja nuorille suunnattuja kulttuuripalveluja.
- Kehitetään lasten ja nuorten turvallista mediaympäristöä sekä medialukutaitoja.

Kulttuurituotannon ja -viennin edistäminen

- Kansallista kilpailukykyä ja kulttuurin toimialojen työllisyyttä lisätään vahvistamalla kulttuuriviennin edellytyksiä ja kulttuuriyrittäjyyttä.
- Taiteen, kulttuurin, tieteen, teknologian ja talouden vuorovaikutusta sekä vaihdantaa edistetään.
- Taiteen ja kulttuurin kansainvälistä vuorovaikutusta, vaihdantaa ja uusien markkinoiden aukeamista edistetään.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi

Osana kulttuuripolitiikan toimialan kehittämisstrategiaa laaditaan kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden seurannan indikaattorit. Kulttuuripolitiikan toimialan ulottuvuuksia ovat taiteellinen ja kulttuurinen laatu ja moninaisuus, kulttuuristen oikeuksien toteutuminen, sosiaaliset ja hyvinvointivaikutukset sekä taloudelliset vaikutukset.

Taiteen ja kulttuurin vaikuttavuuden seurannan indikaattoreita voidaan kehittää tuottamalla seuraaviin ryhmiin kuuluvia perusindikaattoreita, jotka voivat olla joko määrällisiä tai laadullisia:

1. Tuotannot
2. Asiakaskontaktit
3. Kokoelmien laajuus ja käyttö
4. Infrastrukturi
5. Kansantaloudellinen vaikuttavuus, yrittäjyys ja työllisyys
6. Kulttuuridiversiteetti
7. Hyvinvointi ja tasa-arvo
8. Kulttuuriviennin arvo

Kussakin näistä ryhmistä voidaan tuottaa suhteutettua vertailutietoa esimerkiksi demografisten muuttajien, kulttuurivähemmistöjen tai muiden erityisryhmien, alueiden tai muiden tarpeelliseksi katsottujen vertailukohtien mukaan. Kehittämistyössä kartoitetaan, hyödynnetään ja suhteutetaan olemassa olevia tilastoja (mm. Tilastokeskuksen kanssa yhteistyössä toteutettavan kulttuurin satelliitti -hankkeen tuloksia).

1.3.3 Liikuntapolitiikka

Liikuntapolitiikan ensisijaisena tavoitteena on edistää liikuntaa ja sen kautta väestön hyvinvointia koko elinkaaren aikana. Liikuntapolitiikan keskeiset yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat:

- väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen,
- yhteiskunnallisen osallisuuden ja osallistumisen vahvistaminen sekä
- kansainväliseen menestykseen tähtäävän sekä eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimivan huippu-urheilun tukeminen.

Vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi tärkeänä ohjausvälineenä toimenpiteiden valinnassa ja painotuksessa on vuonna 2008 valmistuva kansallinen liikuntaohjelma. Liikuntaohjelman valmistelu on tapahtunut laajapohjaisesti ja ohjelman keskeiset linjaukset liittyvät liikuntamahdollisuuksien lisäämiseen, riittävästi liikkuvien aktivoimiseen sekä työnselkeyttämiseen eri hallinnonalojen ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden kesken.

Taulukko 1.9. Indikaattorit yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle

	2005	2006	2012
	toteuma	toteuma	tavoite
Terveytensä kannalta riittävästi (2 krt/vko) liikkuvat 15–64 -vuotiaat, % ¹			
– miehet	60	60	61
– naiset	68	68	68
Liikunnan vapaaehtois- ja kansalaistoimintaan osallistuminen ²			
– kaikki	532 000	532 000	532 000
– miehet	311 000	311 000	311 000
– naiset	221 000	221 000	221 000

1.3.4 Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisotyön ja -politiikan yhteiskunnallista vaikuttavuutta tarkastellaan nuorisolain (72/2006) pohjalta seuraavilla alueilla:

- nuorten aktiivinen kansalaisuus,
- nuorten sosiaalinen vahvistaminen sekä
- nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen.

Nuorisotyön tavoitteena on kehittää nuorten tavoitteellista toimintaa yhteiskunnassa ja tukea nuorten sosiaaliseen vahvistumiseen tähtääviä toimenpiteitä. Sosiaalinen vahvistaminen on kohdennettua yksilöllistä toimintaa, joka keskittyy syrjäytymisen riskiryhmissä oleviin nuoriin. Nuorten elinoloja parannetaan eri toimenpiteillä siten, että ne olisivat samalla tasolla muiden väestöryhmien kanssa. Toimenpiteiden painotuksissa otetaan huomioon valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman linjaukset osana lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaa sekä hallituksen strategia-asiakirjaa (HSA).

Taulukko 1.10. Indikaattorit yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

Tavoite	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nuorten äänestämisen verrattuna koko väestöön ³	93 % (EK)	93 % (KV)	94 % (EU)	ei vaaleja	95 % (EK)	96 % (KV)
Nuorten harrastus (lisäys %-yks.)	lähtötaso	+ 1	+ 2	+ 3	+ 4	+5
Nuorisotyöttömyys (lkm)	22 000	20 000	19 000	18 000	17 000	16 000
Pajat (kpl)	200	220	230	250	250	250
Työttömät pajanuoret	5 000	5 000	4 700	4 300	4 000	4 000
Muut pajanuoret	2 100	3 200	4 000	4 500	5 500	6 000
Aktiivisten toimenpiteiden ulkopuolella olevat nuoret	lähtötaso	- 1 000	- 2 000	-3 000	-4 000	- 5 000
Nuorten huumeikäyttö ja -kokeilut	lähtötaso	vähenee	vähenee	vähenee	vähenee	vähenee
Alkoholin käyttö (15 v.)	lähtötaso	vähenee	vähenee	vähenee	vähenee	vähenee
Tupakointi (15 v.)	lähtötaso	vähenee	vähenee	vähenee	vähenee	vähenee

¹ Lähde: KTL, Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys, vuotta 2005 koskeva raportti

² Lähde: Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006

³ EK = Eduskuntavaalit, KV= Kunnallisvaalit, EU= Euroopan parlamentin vaalit

1.4 Tuottavuuden lisääminen

Vuosia 2007–2011 koskeva valtioneuvoston kehyspäättös sisältää tuottavuuden kehittämisen toimenpiteitä, joiden tuloksena valtion henkilöstötarve vähenee opetusministeriön hallinnonalalla kehyskaudella 1 300 henkilötyövuodella, mikä on 3,5 % nykyisestä henkilöstömäärästä. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on 9.11.2007 tarkistanut vähentämistavoitteeksi 1 325 henkilötyövuotta vuoteen 2011 mennessä. Opetusministeriö on käynnistänyt tuottavuusohjelmansa toteuttamisen hankkeittain sekä sisällyttänyt tavoitteet tulosneuvotteluihin. Yliopistouudistus vähentäisi koko valtiontalouden piirissä olevaa henkilöstömäärää noin neljänneksellä eli 29 600 henkilötyövuodella.

Opetusministeriö on esittänyt valtiovarainministeriölle, että uusien henkilötyövuosivähennysten määrä hallinnonalalla vuosina 2013–2016 olisi 140 henkilötyövuotta eli 3,2 %¹ vuoden 2012 henkilöstömäärästä. Tämä vastaisi 35 henkilötyövuoden vähentämistä vuodessa. Toimialakohtaista jakoa ei ole tarkoituksenmukaista laatia tässä vaiheessa. Tarkemmat suunnitelmat uusista tuottavuustoimenpiteistä laaditaan seuraavissa toiminta- ja taloussuunnitelmissa.

Palvelukeskushanke

Opetusministeriön hallinnonalalle perustetaan yliopistojen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Vaasaan. Palvelukeskuksen sivutoimipisteet sijoitetaan Joensuuhun ja pääkaupunkiseudulle (Helsinki-Espoo). Yliopistot siirtyvät palvelukeskuksen asiakkaiksi vuoden 2009 loppuun mennessä. Palvelukeskuksen toiminta järjestetään siten, että siinä voidaan ottaa huomioon yliopistojen hallinnollisen ja taloudellisen aseman muuttuminen.

Opetusministeriön hallinnonalan tilivirastoista opetusministeriö maksupisteineen, Opetushallitus maksupisteineen, tiedepolitiikan virastot ja laitokset, Museovirasto, Suomenlinnan hoitokunta ja Valtion taidemuseo siirtyvät Valtiokonttorin palvelukeskuksen Hämeenlinnan toimipisteen asiakkaiksi.

Valtiokonttorin palvelukeskuksen asiakkaaksi siirtymisen aikataulu

1.5.2008	Kansallisarkisto	henkilöstöhallintoprosessit
1.9.2008	Kansallisarkisto	taloushallintoprosessit
1.11.2008	Suomen Akatemia	talous- ja henkilöstöhallintoprosessit
1.12.2008	Suomenlinnan hoitokunta	talous- ja henkilöstöhallintoprosessit
1.1.2009	Opetushallitus	talous- ja henkilöstöhallintoprosessit
1.5.2009	Opetusministeriö	talous- ja henkilöstöhallintoprosessit
1.9.2009	Valtion taidemuseo	taloushallintoprosessit
1.11.2009	Museovirasto	talous- ja henkilöstöhallintoprosessit
31.12.2009	Valtion taidemuseo	henkilöstöhallintoprosessit

¹ Puolet kauden 2007–11 suhteellisesta vähennyksestä 6,4 %:sta.

Opetusministeriö

Opetusministeriössä on käynnissä vuosille 2007–2011 ajoittuva kehittämisohjelma, jolla tehostetaan sekä ministeriön organisatorista rakennetta että ministeriön toimintatapoja.

Osana strategista henkilöstösuunnittelua henkilöstöä siirretään ja kohdennetaan uudeen strategisten painotusten mukaisesti.

Hankintatoimen tuottavuutta lisätään hallinnonalan hankintastrategian ja tuottavuusohjelman mukaisesti mm. kehittämällä hankintatoimen organisointia, ohjaamalla hankintoja tulossopimuksin sekä edistämällä ministeriön toimialan ja valtion keskitetyn hankintayksikön Hansel Oy:n välistä yhteistyötä.

Sähköistä asiointia ja sähköistä hallintoa edistetään ministeriön toiminnassa. Opetusministeriön oman toimitilastrategian valmistelu on aloitettu.

Opetushallitus

Opetushallitus keskittää toimintansa ydintehtäviin. Opetusministeriö tekee ratkaisut mahdollisista tehtävien muutoksista vuoden 2008 aikana.

Toisen asteen koulutuksessa siirrytään sähköiseen hakuun vuonna 2008. Lääninhallituksissa on käytetty nykyisen hakujärjestelmän tehtäviin 16,6 henkilötyövuotta vuonna 2006. Sähköiseen hakuun siirtyminen edellyttää neljän henkilötyövuoden siirtoa valtiovarainministeriön hallinnonalalta Opetushallitukseen vuonna 2008. Lääninhallituksissa tarvitaan edelleen 5 henkilötyövuotta siirtymävaiheen tehtäviin vuonna 2008–2009. Tämän jälkeen vuoden 2010 alusta tehtävät siirtyvät Opetushallitukseen. Uuden järjestelmän myötä syntyvä säästö on siten 7,6 henkilötyövuotta.

Opetushallituksen toiminta mukautetaan pienempiin toimitiloihin. Johdon raportointia ja sisäistä laskentaa kehitetään. Sähköinen hallinto otetaan täysimääräisesti käyttöön vuoteen 2010 mennessä. Tietohallintoa kehitetään ja toiminnan tehostamista tukevia tietojärjestelmiä otetaan käyttöön.

Valtion oppilaitokset

Keskitetään resursseja ydintehtäviin ja luodaan prosessien ohjausta tukevia seurantamenetelyjä. Valtion ammatilliset erityisoppilaitokset siirretään ensisijaisesti osaksi muista ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä vuodesta 2009 lukien.

Yliopistot

Käynnissä olevan yliopistouudistuksen myötä yliopistojen määrä vähenee vuoteen 2012 mennessä 15–16 yliopistoon.

Seuraavien kärkihankkeiden toimenpano on käynnistetty:

- Innovaatioyliopisto, TKK-HKHK-TaiK (aloittaa elokuu 2009),
- Turun yliopistokonsortio, TY-TuKKK (aloittaa elokuu 2008, uusi yliopisto 2011) ja
- Itä-Suomen yliopisto, JoY-KY (aloittaa vuonna 2010).

Lisäksi suunnitteluvaiheessa on Sisä-Suomen yliopistojen allianssi (JY, TaY, TTY).

Opetusministeriö laatii alkuvuodesta 2008 korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelman, jonka perusteella korkeakoulujen kokoa ja yliopistojen laitoskokoa kasvatetaan toimipisteverkkoa karsimalla ja kokoamalla koulutusohjelmia suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteisiä toimintarakenteita kehittämällä pyritään vahvistamaan yliopistokeskuspaikkakuntien yhteistyötä ja työnjakoa erityisesti Lappeenrannassa, Vaasassa, Lapissa ja ruotsinkielisessä korkeakoulutuksessa.

Sähköiseen asiointiin perustuvia tulosohjaus- ja yhteishakujärjestelmiä kehitetään siten, että ne ovat käytössä keväällä 2009 alkavan koulutuksen valinnoissa.

Yliopistojen tilojen tehokasta käyttöä ja kiinteistökustannussäästöjen syntymistä edistetään tilahallinnon tietojärjestelmien laajemmalla käyttönotolla ja sisäiseen laskutukseen siirtymisellä.

Tiedepolitiikan virastot ja laitokset

Tiedepolitiikan virastot ja laitokset kehittävät toimintaprosessejaan ja henkilöstörakennetaan sekä priorisoivat tehtäviään ja sopeuttavat toimintaansa vähenevään henkilöstömäärään. Tavoitteena, että ydintehtävät hoidetaan edelleen tuloksellisesti.

Virastot ja laitokset kehittävät kustannusten ja työajan seurantarjestelmää tuottavuuden kehityksen mittaamisen edellyttämällä tavalla. Arkistolaitos kehittää sähköistä aineistojen vastaanotto- ja palvelujärjestelmää koko valtionhallinnon tarpeisiin.

Taide- ja kulttuuripolitiikan virastot ja laitokset

Kansallisten kulttuuri- ja taidelaitosten toimintaedellytyksiä, mukaan lukien niiden kansainvälinen toiminta, vahvistetaan ja toimintatapoja kehitetään ottaen huomioon valtionhallinnon tuottavuusohjelman tavoitteet.

Taiteen keskustoimikunnan tuottavuutta ja organisaatorakennetta kehitetään osana koko taidetoimikuntalaitoksen uudistamistyötä.

Valtion taidemuseon tuottavuuden ja palvelutoiminnan kehittämiseksi toteutetaan verkkopalvelustrategian mukaisia toimenpiteitä.

Suomenlinnan hoitokunnan tuottavuutta parannetaan rakentamis- ja kiinteistöyksikön toimintojen ja tehtävien uudelleen organisoimisella.

Museoviraston toimintojen kehittämällä ja toimitilojen keskittämällä luodaan edellytykset tuottavuuden lisäämiselle ja asiakaspalvelun parantamiselle.

Näkövammaisten kirjaston palvelutoiminnan kehittämiseksi tuetaan kirjaston verkkopalvelustrategian toteuttamista ja Daisy-äänikirjajärjestelmän kehittämistä.

Kansallisen audiovisuaalisen arkiston tehtävien uudelleen järjestelyissä hyödynnetään uusia teknisiä sovelluksia, olemassa olevia tietokantoja sekä kehitetään osaamista, tutkimusta ja yleisöpalvelua sekä uusia käyttöliittymiä.

Valtion elokuvatarkastamo kehittää asiakaspalvelua tehostavia sähköisiä tarkastus- ja ilmoitusjärjestelmiä sekä lisää yhteistyötä Kansallisen audiovisuaalisen arkiston kanssa olemassa olevien tietokantojen hyödyntämiseksi.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituuttia kehitetään tuottavuusnäkökulma huomioon ottaen selvitysmiehen esityksen pohjalta toimimaan EU-Venäjä -kulttuuriyhteistyön edistäjänä ja maan venäjänkielisen väestönsosan kulttuuripalveluiden turvaajana.

Henkilöstövaikutukset

Hallinnonalan henkilöstömääriä supistetaan luonnollista poistumaa hyväksikäyttäen. Seuraavat henkilöstövähennykset on otettu huomioon kehusehdotuksen laadinnassa.

Taulukko 1.11. Tuottavuustoimenpiteiden henkilöstövaikutukset (htv-vähennykset)

Momentti	2007	2008	2009	2010	2011	Yht.
29.01.01 Opetusministeriö	-8,0	-5,0	-5,0	-5,0	-7,0	-30,0
29.01.02 Opetushallitus	-12,4	-12,4	-12,4	-12,4	-12,4	-62,0
29.10.01 Valtion yleissivistävät oppilaitokset	0,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-4,0
29.20.01 Valtion ammatilliset oppilaitokset	0,0	-1,0	-1,0	-1,0	0,0	-3,0
29.50.01 Yliopistot	0,0	-250,0	-250,0	-250,0	-250,0	-1 000,0
29.50.03 Harjoittelukoulut	-16,2	-16,2	-16,2	-16,2	-16,2	-81,0
29.60.01 Suomen Akatemia	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-20,0
29.60.02 Arkistolaitos	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-15,0
29.60.03 Kotimaisten kielten tutkimuskeskus	-2,4	-2,4	-2,4	-2,4	-2,4	-12,0
29.60.04 Varastokirjasto	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-3,0
29.80.02 Valtion taidemuseo	-4,2	-2,0	-6,8	-5,0	-3,0	-21,0
29.80.04 Museovirasto	-7,2	-1,0	-4,0	-11,8	-10,0	-34,0
29.80.05 Näkövammaisten kirjasto	0,0	-3,0	-3,0	-3,0	-4,0	-13,0
29.80.06 Kansallinen audiovisuaalinen arkisto	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,0	-2,0
29. Kohdentamaton	0,0	0,0	0,0	0,0	-25,0	-25,0
Yhteensä	-58,0	-301,6	-309,4	-315,4	-340,6	-1 325,0

Kunkin viraston henkilötyövuosien jakauma sen käytettävissä olevien momenttien kesken täsmennetään kunkin vuoden talousarvioesityksessä.

1.5 Alue- ja rakennepolitiikka

Aluekehittämisen strateginen viitekehys

Opetusministeriön hallinnonalan toimijaverkko on alueellisesti hajautettu. Toiminnan laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi koulutus- ja tutkimusjärjestelmän rakenteita kehitetään nykyistä suurempina ja tarkoituksenmukaisempina kokonaisuuksina.

Opetusministeriön aluepoliittiset kehittämistavoitteet ja -linjaukset tukevat valtioneuvoston päättämien valtakunnallisten alueiden kehittämisen tavoitteita erityisesti osaamis- ja innovaatiojärjestelmien sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisoympäristön kehittämisen osalta.

Opetusministeriön hallinnonalan keskushallintotehtäviä kehitetään ja valtion näiden toimialojen aluehallinto sopeutetaan valtion aluehallintouudistukseen siten, että valtiolle kuuluvat tehtävät säilyvät opetusministeriön ohjauksessa ja toimialojen peruspalvelut pystytään turvaamaan.

*Koulutuksen ja tutkimuksen sekä kulttuurin,
liikunnan ja nuorisotyön aluevaikutusten vahvistaminen*

Koulutuksella ja tutkimuksella tuetaan kilpailukykyisten alueellisten innovaatioympäristöjen syntymistä ja kehittymistä yhteistyössä mm. yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa. Korkeakoulut ovat merkittävästi mukana uudessa osaamiskeskusohjelmassa. Yhteistyötä tiedepuisto-, yrityshautomo- ja osaamiskeskustyyppisessä toiminnassa vahvistetaan. Tutkimus- ja kehitystyön rooli kansallisen ja alueellisen kilpailukykyyn kehittämässä korostuu.

Yliopistokeskuksia kehitetään aikuisväestön osaamistason nostamisen alueellisina resursi- ja koordinaatiokeskuksina vuonna 2008 toteuttavan arvioinnin pohjalta.

Ammattipistostrategian tarkoituksena on vahvistaa järjestäjäverkon palvelukykyä ja ammattipistojen roolia alueellisten innovaatiojärjestelmien toimijoina. Tavoitteisiin pyritään muodostamalla alueellisia tai muutoin vahvoja ammattipistoja, jotka käsittävät koulutuksen järjestäjän kaikki koulutustoiminnot ja opetusyksiköt.

Aikuiskoulutusorganisaatioiden rooli alueellisessa kehittämisessä vahvistuu niiden työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän myötä.

Kulttuuri-, liikunta ja nuorisopolitiikan asemaa aluepoliittisessa päätöksenteossa ja aluekehittämisessä vahvistetaan. Erityisesti nuorison ja lasten hyvinvointiin kiinnitetään huomiota puuttumalla ajoissa ongelmiin ja ennaltaehkäisevällä toiminnalla.

Kirjasto toimella, museoilla ja kulttuuriperinnöllä, teattereilla ja orkestereilla, taide- ja taiteilijapolitiikalla, lastenkulttuurilla, kulttuurisella tietoyhteiskuntakehityksellä sekä kulttuurisidonnaisella yritys- ja palvelutoiminnalla on moninaista merkitystä alueiden hyvinvoinnille ja vetovoimalle. Alueellisessa kehittämisessä painotetaan alueellisen museotyön ja paikallismuseoiden toimintaa, elokuva- ja audiovisuaalisen alan kulttuuripalveluiden alueellista saatavuutta ja saavutettavuutta sekä elokuva- ja muuta audiovisuaalista tuotantoa.

Liikunnan ja nuorisotyön peruspalvelut turvataan. Tuetaan liikunnan paikallisen tason toimintaedellytyksiä vahvistamalla liikunnan palvelurakenteita kansalaistoiminnan mahdollisuuksia ja poikkihallinnollisia rakenteita kehittämällä. Nuorten syrjäytymistä pyritään ennalta ehkäisemään myös aktivoimalla liikunnan kansalaistoimintaa. Lääninhallitukset laativat suunnitelman valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanosta aluetasolla.

EU:n rakennerahastot

EU:n rakennerahastokaudella 2007–2013 opetusministeriö painottaa hallinnonalallaan rakennerahastopolitiikan, kansallisen koulutus-, tutkimus- ja kulttuuripolitiikan sekä aluepolitiikan kehittämistavoitteiden yhteensovittamista ottaen huomioon alueiden erilaiset vahvuudet ja kehittämistarpeet. Osana kansallista rakennerahastopolitiikkaa opetusministeriö vahvistaa hallinnonalansa aluevaikutuksia osallistumalla kehittämisohjelmien ja -strategioiden mukaiseen alue- ja rakennepoliittiseen kehittämiseen.

Opetusministeriön hallinnonala osallistuu ohjelmakaudella 2007–2013 osana EU:n alueellisen kilpailukykyyn ja työllisyyden tavoitetta neljän alueellisen EAKR-ohjelman sekä Manner-Suomen ESR-ohjelman valtakunnallisen ja alueosoiden toteuttamiseen. Lisäksi hallinnonala osallistuu Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen toteuttamiseen. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoite keskittyy tutkimukseen, innovointiin, saavutettavuuteen sekä työpaikkojen luomiseen ja inhimillisen pääoman kehittämiseen. Päämääränä on lujittaa EU:n yhdentymistä sekä lisätä rajat ylittävää yhteistyötä ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa.

Alueellisten ESR- ja EAKR-varojen jakautumisesta sovitaan kunkin maakunnan yhteistyöasiakirjassa, jonka valmistelussa lääninhallitukset ovat mukana painottaen opetusministeriön hallinnonalan kehittämistavoitteita.

1.6 Peruspalvelujen rahoitus

Kunnat saavat valtionosuuksia opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannuksiin ja perustamishankkeisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain nojalla. Rahoitusta myönnetään myös kuntayhtymille sekä rekisteröidyille yhteisöille ja säätiöille.

Valtion ja kuntien välinen kustannustenjako tarkistetaan neljän vuoden välein. Uusi muotoinen kustannustenjaon tarkistus on otettu ensimmäisen kerran huomioon vuodelle 2008 myönnettyissä valtionosuuksissa. Opetus- ja kirjastotoimen valtionosuusprosentti on 41,89 vuosina 2008–2011, ja kuntien rahoitusosuus vastaavasti 58,11 %. Valtionosuuden määrätymisperusteita tarkistetaan vuosittain peruspalvelujen kustannuskehitystä kuvaavalla täysimääräisellä indeksillä.

Valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vuoden 2010 alusta. Hallinnonalakohtaiset valtionosuudet yhdistetään. Yhdistäminen koskee opetusministeriön toimialalta esiopetusta, perusopetusta sekä kirjaston, kuntien kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen asukaskohtaisia valtionosuuksia. Näiden toimintojen käyttömenoihin myönnettävä lakisääteinen rahoitus siirtyy valtiovarainministeriön hallinnonalalle. Opetusministeriön hallinnonalalta myönnetään edelleen harkinnanvaraisia valtionavustuksia sekä rahoitusta perustamis- ja kehittämishankkeisiin. Lukion, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen sekä vapaan sivistystyön rahoitus myönnetään niin ikään edelleen opetusministeriön hallinnonalalta suoraan koulutuksen järjestäjälle.

Turvataan pitkäjänteinen ja ennakoitavissa oleva rahoitus kaikille koulutuksen järjestäjille. Huolehditaan siitä, etteivät rahoitusjärjestelmän muutokset heikennä vapaan hakeutumisoikeuden toteutumista.

Vuoden 2010 valtionosuusuudistukseen liittyvät hallinnonalojen väliset määrärahasiirrot täsmentyvät uudistuksen valmistelun edetessä, joten niitä ei ole voitu ottaa huomioon tässä suunnitelmassa.

Peruspalveluohjelmaan kuuluvat lakisääteiset valtionosuudet, joissa on otettu huomioon ikäluokkien ja asukasmäärän muutokset suunnitelmakaudella, on koottu seuraavaan taulukkoon.

Taulukko 1.12. Peruspalveluohjelmaan sisältyvät lakisääteiset valtionosuudet (peruslaskelma, 1000 €)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
29.10.30 Yleissivistävä koulutus	1 822 181	1 930 044	1 902 170	1 876 793	1 862 260	1 848 925
29.10.34 Koulurakentaminen	47 700	57 400	57 200	51 200	47 200	47 200
29.20.30 Ammatillinen koulutus	506 946	550 239	554 204	554 546	553 703	553 294
29.30.30 Vapaa sivistystyö	138 201	147 369	147 344	147 344	147 344	147 344
29.30.31 Ammatillinen lisäkoulutus	108 596	120 174	120 415	120 489	120 589	120 589
29.30.32 Oppisopimuskoulutus	112 211	126 813	123 106	123 136	124 474	124 474
29.30.51 Ammatilliset erikoisoppilaitokset	18 008	18 945	18 945	18 945	18 945	18 945
29.40.30 Ammattikorkeakoulut	342 383	353 554	353 905	354 380	354 613	354 613
29.80.30 ja 52 Kirjastot	110 620	114 853	115 282	115 711	116 140	116 567
29.80.31 ja 52 Teatterit ja orkesterit	39 794	53 538	61 754	70 192	70 192	70 192
29.80.32 ja 52 Museot	19 102	24 890	29 507	34 251	34 251	34 251
29.80.33 Kuntien kulttuuritoiminta	5 435	5 457	5 478	5 498	5 519	5 539
29.80.34 Kirjastorakentaminen	6 200	5 700	5 400	5 000	4 000	4 000
29.90.50 ja 52 Liikunnan koulutuskeskukset	13 962	15 374	15 374	15 374	15 374	15 374
29.90.50 Kuntien liikuntatoimi	16 772	16 996	17 060	17 123	17 187	17 250
29.91.50 Kuntien nuorisotyö	7 014	7 271	7 235	7 214	7 193	7 193
Yhteensä	3 315 125	3 548 617	3 534 379	3 517 196	3 498 984	3 485 750
Arvio valtionosuuksien jakautumisesta						
Kunnat ja kuntayhtymät (77 %)	2 552 646	2 732 435	2 721 472	2 708 241	2 694 218	2 684 028
* Kunnat	1 403 955	1 502 839	1 496 810	1 489 533	1 481 820	1 476 215
* Kuntayhtymät	1 148 691	1 229 596	1 224 662	1 218 708	1 212 398	1 207 812
Yksityiset (23 %)	762 479	816 182	812 907	808 955	804 766	801 723

1.7 Veikkausvoittovarat

Arpajaislain (1047/2001) mukaan raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteeseen, taiteeseen ja nuorisotyön edistämiseen. Veikkausvoittovarat muodostavat tärkeän rahoituslähteen näillä toimialoilla. Arpajaislain mukaan em. pelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnettyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon. Toiminta- ja taloussuunnitelmassa veikkausvoittovarat käsitellään kehyksen ulkopuolisina erinä kuten aikaisemminkin.

Suunnitelmassa noudatetaan raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annettua lakia (1054/2001, muut. 1191/2005), ns. jakosuhdelaki. Sen 2 §:n mukaan vuosi 2009 on viimeinen vuosi, jolloin kirjaston valtionosuuksia voidaan rahoittaa veikkausvoittovaroista, ja kyseisten valtionosuuksien määrä on enintään 11 % kirjastojen valtionosuuksien kokonaismäärästä.

Taulukko 1.13. Veikkausvoittovarojen tuloutus (milj. euroa)

	2009	2010	2011	2012
Arvio Veikkaus Oy:n tuotosta	414,0	420,2	426,5	432,9
Jakamattomien voittovarojen tulouttaminen	21,7	21,8	21,8	-
Yhteensä	435,7	442,0	448,3	432,9

Suunnitelmassa Veikkaus Oy:n tuloutuksen määrän vuosittaiseksi kasvuarvioksi on laskettu hallituksen sopima 1,5 %. Suunnitelma on yhdenmukainen yhtiön ilmoittaman tulostavoitteen kanssa. Tuloutuksen määrän jakamisessa on käytetty edellä mainitun lain 1 §:n mukaisia prosentiosuuksia (tiede 17,5 %, taide 38,5 %, liikunta 25 %, nuorisotyö 9 % sekä erikseen päätettäväksi 10 %). Eriksen päätettävä osuus on jaettu edunsaajille perusprosenttien mukaisessa suhteessa.

Lisäksi suunnitelmassa on huomioitu lisäyksenä Veikkaus Oy:n jakamattomien voittovarojen (ent. käyttörahasto) tulouttaminen yhtiön varsinaisen tuottoarvion lisäksi. Näitä varoja tuloutetaan vuoteen 2011 mennessä yhteensä 65,3 milj. euroa (n. 21,7 milj. euroa /vuosi). Vuoden 2012 osalta jakamattomien voittovarojen mahdollinen tuloutettava osuus määräytyy Veikkaus Oy:n vuoden 2007 tilinpäätöksen seurauksena.

Ottaen huomioon em. lähtökohdat saadaan veikkausvoittovarojen edunsaajien osuuk- siksi seuraavat määrärahat vuosille 2009–2012:

Taulukko 1.14. Veikkausvoittovarojen jakautuminen (1 000 €)

	2009	2010	2011	2012
Kirjastot	12 682	-	-	-
Tiede	82 255	85 948	87 174	84 180
Taide	180 964	189 089	191 785	185 196
Liikunta	117 509	122 785	124 536	120 257
Nuoriso	42 303	44 202	44 833	43 293
Yhteensä	435 714	442 024	448 328	432 926

1.8 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma

Matti Vanhasen II hallitusohjelmassa on päätetty toteuttaa kolme erillistä politiikkaohjelmaa, joista lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma on sijoitettu koordinoitavaksi opetusministeriöön.

Politiikkaohjelma jakautuu kolmeen osa-alueeseen: lapsilähtöinen yhteiskunta, hyvinvoiva lapsiperhe sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Läpileikkaavina teemoina nostetaan jokaisessa osa-alueessa esiin sukupuolten tasa-arvo ja monikulttuurisuus.

Politiikkaohjelman eri hallinnonalat ylittävän perustan luo hallituskauden lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma. Politiikkaohjelman kautta käynnistetään politiikkaohjelman ministeriryhmän päätösten mukaisesti lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmasta nostetut ja priorisoidut toimenpiteet.

Politiikkaohjelman toimenpiteinä on tarkoitus toteuttaa mm. seuraavia hankkeita:

- Luodaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tietojärjestelmä, joka pohjautuu säännöllisesti tehtäviin perustiedon tutkimuksiin.
- Kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin eri osa-alueita kuvaavaa tietokantaa (kansallista portaalia).
- Tehdään perusselvitys perheiden sisäisestä tulo- ja varallisuuskajakaumasta sekä perhesuhteiden muutosten sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista.

- Osallistutaan eri hallinnonalojen ja toimijoiden turvallisen mediaympäristön ja medialukutaidon kansallisiin kehittämishankkeisiin.
- Tuetaan yhteispohjoismaista kehittämistyötä ja tiedonvaihtoa perhekeskusmallista järjestämällä pohjoismaisen konferenssi Suomessa yhdessä muiden toimijoiden kanssa.
- Lisätään tietoa lapsiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä ja lasten turvallisuuden tilasta varmistamalla säännönmukainen lasten uhritutkimus.
- Toteutetaan asennekasvatuskampanja arjen hyvinvoinnin tekijöistä yhdessä kansalaisjärjestöjen, sektoritutkimuslaitosten, median sekä muiden tahojen kanssa.

Tehdään selvitys tilastojen ulkopuolelle jäävistä nuorista, jotka eivät tilastoidu opiskelijoiksi, työssä oleviksi, työn hakijoiksi tai asevelvollisiksi. Kokeillaan toimenpiteitä ja kehitetään menetelmiä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukemiseksi sekä motivoimiseksi koulutukseen ja työelämään.

2 Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot (29.01)

29.01.01 Opetusministeriö

Toiminta-ajatus ja arvot

Opetusministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittamisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö edistää sivistystä, luo edellytyksiä osaamiselle, elinikäiselle oppimiselle ja luovuudelle sekä kansalaisten osallistumiselle ja hyvinvoinnille.

Opetusministeriön toimialan arvot ovat tasa-arvo, sivistys, luovuus ja hyvinvointi.

Strategiatyö

Strategisen ohjauksen merkitystä ministeriön tärkeimpänä tehtävänä korostetaan ja ministeriön asemaa hallinnonalan strategisena esikuntana vahvistetaan. Ministeriön strategiatyö tukee toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Laaditaan yleisstrategia 2020, jossa ennakoidaan ministeriön toimialan toimintaympäristön muutoksia ja varaudutaan niihin. Strategisen ohjauksen laatua seurataan kansallisin ja kansainvälisin arvioinnein. Strategiatyön ja muun päätöksenteon tietopohjaa vahvistetaan.

Opetusministeriön toiminnan kehittäminen

Opetusministeriön kehittämisohjelma 2007–2011 muodostaa perustan opetusministeriön kehittämislle suunnitelmakaudella. Tavoitteena on entisestään vahvistaa ministeriön asemaa yhteiskunnallisen päätöksenteon valmistelijana ja toimialan strategisena esikuntana.

Lainsäädännön valmistelu ja seuranta

Hallinnonalan lainsäädännön laatua ja vaikuttavuutta kehitetään sekä lainsäädäntöprosessin joustavuutta ja tehokkuutta edistetään. Lainsäädännön valmistelua ja seuranta kehitetään valtioneuvoston asettamien laatuvaatimusten ja hallituksen strategia-asiakirjaan sisältyvän lainsäädäntösuunnitelman mukaisesti.

Lainsäädäntöhankkeet priorisoidaan siten, että lainsäädäntösuunnitelmaan sisältyville sekä hallitusohjelmaa ja muita keskeisiä strategioita toteuttavien hankkeiden valmistelulle turvataan riittävät resurssit ja valmistelu-aika.

Toimialan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi normaaliajan häiriö- ja erityistilanteissa valmistellaan säännökset valtioneuvoston vahvistaman yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian mukaisesti.

Tietohallinto

Opetusministeriön hallinnonalan tietohallintostrategian toteuttamista jatketaan. Opetuksen, tutkimuksen ja kulttuurin yhteistä tietopohjaa vahvistetaan ja uudet palvelut toteutetaan sähköisinä. Hallinnon sisäisessä ja virastojen välisessä toiminnassa siirrytään sähköiseen asiointiin ja sähköiseen hallintoon. Samalla mahdollistetaan sähköinen asiointi kansalaisille ja yhteisöille. Hallinnonalan toimijoiden osaamista vahvistetaan. Tietohallinnon kustannustehokkuutta parannetaan edelleen.

Tietohallintostrategian toimeenpanosuunnitelman mukaiset hankkeet on lueteltu tämän suunnitelman liitteessä.

Hankintatoimi

Hankintatoimen tuottavuutta lisätään edelleen hankintastrategian ja tuottavuusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Visiona on kokonaistaloudellisesti tehokas, ennakoiva sekä verkotunut hankintatoimi, joka tukee ydintoimintoja joustavilla, teknisesti moderneilla ja yksinkertaisilla prosesseilla.

Ministeriötasolla hankintaosaaminen keskitetään uuteen hallinto-osastoon, jonne mm. palkataan hankinta-asioita hoitava lakimies. Opetus- ja kulttuurihallinnon hankintatoimen yhteistyöryhmä jatkaa toimintaansa. Tavoitteena on saada aikaan verkostoitumista, tietojen vaihtoa ja yhteistyötä hankinta-asioissa hallinnonalalla. Lisäksi jatketaan hyvin sujunutta yhteistyötä Hanselin kanssa ja lisätään edelleen Hanselin palveluiden hyödyntämistä hallinnonalan hankinnoissa. Opetusministeriön hankintastrategian tuoteluokittelun (ostosalkku-analyysi) mukaisella hankintojen analysoinnilla voidaan hallinnonalan virastoissa parantaa hankintojen seuranta ja järjeistää hankintojen suunnittelua sekä toteutusta.

Viestintä

Avoin ja ennakoiva viestintä ja vuorovaikutus edistävät opetusministeriön tavoitteiden toteutumista. Hallinnonalan viestinnällistä yhteistyötä kehitetään.

Opetusministeriön toimialalla varaudutaan osallistumaan merkkivuoden 1809 valmisteluun ja viettoon vuonna 2009.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Uudistetun henkilöstöstrategian toimeenpanolla, aktiivisella henkilöstösuunnittelulla ja henkilöstövoimavarojen kehittämisellä tuetaan ministeriön strategisten tavoitteiden toteuttamista ottaen huomioon muuttuvan toimintaympäristön haasteet sekä valtionhallinnon tuottavuutta koskevat linjaukset. Henkilöstövoimavarojen hallinnassa noudatetaan valtionhallinnon henkilöstöpolitiikan linjauksia. Huolehditaan ministeriön palkkakilpailukyvyystä sekä palkkausjärjestelmän toimivuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Luodaan ja otetaan käyttöön työhyvinvointia tukevia toimintamalleja ja menetelmiä.

Kehysehdotus

- Koordinoidaan eri hallinnonalojen sektoritutkimusta. Suunnitelmakaudella toteutetaan politiikkatoimien ja lainsäädännön vaikuttavuuden arviointia ja arvioinnin tutkimusta koskeva tutkimushanke.

- Rahoitus järjestetään käyttämällä sitomattomia tutkimusmäärärahoja ja sektoritutkimuslaitosten tulosoheja. Opetusministeriön hallinnonalalla sektoritutkimukseen käytetään veikkausvoittovaroja ja näihin tutkimustarkoituksiin kohdennetaan vuosittain talousarviossa erikseen päätettävä osuus.

29.01.02 Opetushallitus

Opetushallituksen tehtävänä on vastata toimialaansa kuuluvan koulutuksen kehittämisestä, edistää koulutuksen tuloksellisuutta sekä seurata koulutuksen järjestämistä sekä huolehtia muista erikseen säädetyistä tehtävistä.

Selvitysmies on arvioinut Opetushallituksen asemaa ja tehtäviä. Ratkaisut mahdollisista tehtävien uudelleenjärjestelyistä tehdään vuoden 2008 aikana.

29.01.03 Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO

Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMO:n tavoitteena on edistää kansainvälistä vuorovaikutusta koulutuksessa, työ- ja kulttuurielämässä sekä nuorison keskuudessa. CIMO toimii EU:n koulutus- ja nuoriso-ohjelman kansallisena toimistona sekä EU:n kulttuuriohjelmien tiedotuspisteenä.

CIMO:n kehittämistä pohtiva työryhmä antaa kehittämissuosituksensa vuoden 2008 alussa. Ehdotusten mahdollisesta toteuttamisesta päätetään vuoden 2008 aikana.

CIMO muuttaa peruskorjattuihin toimitiloihin vuoden 2009 alussa. Toiminnan edellyttämää varustusta uudistetaan muuton yhteydessä.

Kehysehdotus

- Kehitetään erityisesti CIMO:n toimintaan soveltuvia ohjelmakohtaisia online-hakujärjestelmiä.

29.01.21 Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälistyminen on määritelty yhdeksi opetusministeriön toimialan strategiseksi avainalueeksi. Kulttuurialan kansainvälisen yhteistyön rakenteellisten edellytysten turvaamisella luodaan koti- ja ulkomailla oleville toimijoille edellytykset suomalaisen kulttuurin tunnetuksi tekemiseen.

Osallistutaan pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen toimintaan ministeriön toimialoilla. Koulutus- ja tiedepolitiikan sekä kulttuuri- liikunta- ja nuorisopolitiikan kansainvälistymisen tavoitteita on käsitelty myös asianomaisissa luvuissa.

Tuetaan ulkosuomalaisten suomen ja ruotsin kielen opetusta ja kulttuuritoimintaa sekä sukukansojen kielten ja kulttuurin kehittämistä.

Kahdenvälisen kulttuuri- ja koulutusyhteistyön merkittävimpiä hankkeita sisältyy opetusministeriön hallinnonalan Aasia-yhteistyön kehittämiseen sekä Kiinan kanssa solmitun kulttuurivaihtosopimuksen toimeenpanoon. Kansainvälisyyskasvatus 2010 -ohjelman toimeenpanoa jatketaan mediakasvatuksen ollessa yhtenä painopisteenä.

Osallistutaan Pohjoismaiden ministerineuvoston ja sen alaisten elinten sekä Arktisen, Barentsin Euroarktisen ja Itämeren neuvostojen kulttuurielinten toimintaan. Tuetaan eräiden taiteen tiedotuskeskusten, kulttuuriviennin tukiverkoston ja muiden yhteisöjen kan-

sainvälistä toimintaa. Edistetään Suomen edustautumista Unescon, Euroopan neuvoston ja hallinnonalan muiden kansainvälisten järjestöjen toiminnassa ja rahoitetaan osallistumista järjestöjen Suomen kannalta tärkeimpiin hankkeisiin.

Kehysehdotus

- Työstetään opetusministeriön Aasia-ohjelman toimenpiteitä läsnäolon, verkostojen ja yhteistyömuotojen tehostamiseksi. Tavoitteena on lisätä laajenevan hallinnonalan Aasia-toiminnan vaikuttavuutta ja näkyvyyttä.
- Toteutetaan Kansainvälisyyskasvatus 2010 -ohjelman toimenpiteitä ja arvioidaan ohjelman toteutuminen.
- Lisätään kulttuurisektorin kansainvälisen yhteistyön strategista ohjausta ja vaikuttavuutta. Vahvistetaan ministeriön tavoiteohjauksella erityisesti kulttuurisektorin pohjoismaisen yhteistyön ja alueneuvostojen yhteistyön tuloksellisuutta.

29.01.50 Eräät avustukset

Svenska Finlands folkting -järjestön valtionavustukseen on tehty tasokorotus vuodesta 2008 lukien.

29.01.51 Kirkollisasiat

Opetusministeriön tavoitteena on turvata suotuisat toimintaedellytykset evankelis-luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista.

Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Kansankirkkojen itsehallintoa niiden sisäistä toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa pyritään edelleen vahvistamaan. Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolaki uudistetaan. Tarkoituksena on siirtää kirkon hallintoa ja toimintaa koskevaa yksityiskohtaista sääntelyä nykyistä enemmän kirkkojärjestyksen tasolle ja uudistaa kirkkolakia nykyistä yleispiirteisemmäksi.

Edistetään uskonnollisten yhdyskuntien yhdenvertaisuutta valtion taloudellisen tuen suhteen. Rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille myönnetään vuodesta 2008 alkaen valtionavustusta, jonka jakautuminen yhdyskuntien kesken perustuu yhdyskuntien jäsenmäärään.

3 Yleissivistävä koulutus

3.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yleissivistävän koulutuksen (esiopetus, perusopetus, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, lisäopetus, lukiokoulutus ja taiteen perusopetus) kehittämisen lähtökohtana on sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle. Perusopetus turvataan lähipalveluna ja lukiokoulutus alueellisena palveluna.

Toiminnan tavoitteena on varmistaa oppilaiden ja opiskelijoiden oikeus laadukkaaseen ja ammattitaitoiseen opetukseen ja ohjaukseen sekä innovatiiviseen oppimisympäristöön ja lisääntyvään hyvinvointiin ja näin antaa oppilaille perusta laajaan yleissivistykseen.

Ikäluokkien pienentymisestä vapautuvat voimavarat käytetään koulutuksen laadun kehittämiseen. Perusopetuksen voimavaroja vahvistamalla ehkäistään ja lievennetään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Tavoitteena on ryhmäkokojen pienentäminen sekä tuki- ja erityisopetuksen, opinto-ohjauksen ja oppilashuollon vahvistaminen ja koulujen kerhotoimintaan panostaminen. Vanhempien ja koulun yhteistyötä edistetään. Perusopetuksen laadun seurannan välineitä kehitetään valtakunnallisen ja paikallisen päätöksenteon tarpeisiin. Lukion tehtävää yleissivistävänä ja jatko-opintoihin johtavana väylänä vahvistetaan.

Tavoitteena on perusopetuksen ja lukiokoulutuksen toteuttaminen laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet.

3.2 Toiminnallinen tuloksellisuus

Kehittämistoiminnalla tähdätään opetuksen laadun kehittämiseen niin, että yleissivistävä koulutus on jatkossakin huippuluokkaa kansainvälisissä vertailuissa.

Taulukko 3.1. Oppimistulokset OECD:n Pisa-tutkimuksessa (OECD:n standardoitu keskiarvopistemäärä 500)

	2001 toteuma	2004 toteuma	2007 toteuma	2010 tavoite
Lukutaito	546	543	547	538–550
Matematiikka	536	544	548	538–550
Luonnontiede	538	548	563	538–550

Opetuksen laatua kehitetään, koulutuksen keskeyttämistä vähennetään ja läpäisyä parannetaan kehittämällä opiskelu-, ohjaus-, toiminta- ja tukimuotoja vastaamaan entistä paremmin lasten ja nuorten yksilöllisiä tarpeita.

Suunnataan toimenpiteitä oppilashuollon laadun parantamiseksi ja palvelurakenteen vakiinnuttamiseksi osaksi lasten ja nuorten palvelujärjestelmää. Oppilashuollollisen työn painopiste on ennaltaehkäisevässä toiminnassa.

Laadukkaan opetuksen kehittämiseksi arvioidaan perusopetuksen ja lukion tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteiden toimivuus.

Taulukko 3.2. Perusopetuksen keskeyttäneet suhteutettuna peruskoulun päättävien lukumäärään (%)

2004	2005	2009	2012
0,47	0,45	0,43	0,40

Taulukko 3.3. Ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuus kolme vuotta aikaisemmin aloittaneista uusista opiskelijoista (%)

2005 toteuma	2009 arvio	2010	2011	2012
79,3	80,0	80,5	81,0	81,5

Edistetään yhteisöllisen toimintakulttuurin muodostumista sekä oppilaiden/opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisääviä rakenteita kouluissa.

Helsinkiin sijoitettavan EU:n kemikaaliviraston henkilöstön ja muun kansainvälisen henkilöstön lasten koulutuksen järjestämiseksi perustetun Eurooppa-koulun toiminta käynnistyy elokuussa 2008. Koulun toiminta laajenee asteittain suunnitelmakaudella.

3.3 Kehysehdotus

- Maahanmuuttajaoppilaiden valmistavaa opetusta laajennetaan lukuvuoden mittaiseksi.
- Huolehditaan taiteen perusopetuksen saatavuudesta ja monipuolisuudesta lisäämällä opetustuntikohtaista valtionosuutta eri taiteenaloilla. Seurataan taiteen perusopetuksen alueellista saatavuutta ja oppilaitosverkon kehitystä. Taiteen perusopetuksen arviointi toteutetaan, kun on saatu kokemuksia opetussuunnitelmaudistuksen toteutumisesta.

3.4 Toiminnan laajuus

Yleissivistävän koulutuksen valtionosuuden perusteena olevan oppilasmäärän (taiteen perusopetuksen osalta valtionosuuteen oikeuttavan tuntimäärän) arvioidaan kehittyvän suunnitelmakaudella seuraavasti:

Taulukko 3.4. Valtionosuuteen oikeuttavat oppilas- ja tuntimäärät

	2006 toteuma	2007 arvio	2008	2009	2010	2011	2012
Esiopetus	57 922	56 500	56 000	57 000	58 000	58 000	59 000
Perusopetus	568 520	560 000	550 000	540 000	535 000	530 000	525 000
– josta lisäopetus	2 403	2 500	2 600	2 700	2 700	2 700	2 700
Nuorten lukiokoulutus	106 315	108 500	108 000	108 000	108 000	107 000	106 000
Aikuisten lukiokoulutus	22 859	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000
– josta aineopiskelijat	15 039	15 200	15 300	15 400	15 600	15 800	16 000
Taiteen perusopetus							
Musiikkioppilaitosten tunnit	1 668 056	1 509 000	1 509 000	1 509 000	1 509 000	1 509 000	1 509 000
Muun taiteen perusopetuksen tunnit	98 136	90 650	116 950	143 450	169 950	196 450	222 950
Aamu- ja iltapäivätoiminta							
Osallistuvat lapset	41 575	43 822	46 000	48 000	50 000	52 000	54 000
Ohjaustunnit	2 046 914	2 500 000	2 930 000	3 026 690	3 126 310	3 223 000	3 313 000

4 Ammatillinen koulutus

4.1 Tavoitteet

4.1.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ammatillisen koulutuksen päämääränä on vahvistaa työelämän ja yhteiskunnan hyvinvointia ja kilpailukykyä kansainvälistyvässä toimintaympäristössä kohottamalla väestön ammatillista osaamista sekä tukemalla työelämälähtöistä innovaatiotoimintaa. Keskeisiä tavoitteita ovat koulutuksen laadun, työelämävastaavuuden ja vaikuttavuuden parantaminen sekä ammatillisen osaamisen ja ammattitaidon arvostuksen lisääminen. Osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen edellyttää samanaikaisesti sekä nuorten koulutukseen pääsyn ja joustavien koulutusväylien turvaamista että aikuisväestön koulutusmahdollisuuksien lisäämistä ja monipuolistamista. Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa lisätään väliaikaisesti. Lisäys suunnataan alueellisen työvoimatarpeen mukaan ja kasvukeskuksiin.

Tavoitteeksi asetetaan, että suunnitelmakaudella perusopetuksen päättävistä noin 41 % sijoittuu samana vuonna ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen. Tämän lisäksi ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen (ammattistarttiin), vammaisten valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen ja ohjaukseen, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen sekä muuhun kuin ammatilliseen perustutkintoon johtavana koulutuksena järjestettävään kotitalousopetukseen (talouskouluopetukseen) sijoittuu noin 2,5 % perusopetuksen samana vuonna päättävistä.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllistymiselle ja jatko-opintoihin sijoittumiselle asetetaan suunnitelmakaudella seuraavat tavoitteet:

Taulukko 4.1. Perustutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen (%)¹

	2003	2004	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	toteuma	toteuma	toteuma	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite
Työlliset ja opiskelijat yht.	72,3	73,4	75,5	77,0	77,5	78,0	79,0	80,0
– työlliset (sisältää työlliset opiskelijat)	61,7	63,4	66,3	68,0	68,5	69,0	69,5	70,0
– päätoimiset opiskelijat	10,6	10,0	9,2	9,0	9,0	9,0	9,5	10,0

¹ Lähde: Tilastokeskus. Sisältää myös muun kuin opetushallinnon alaisen koulutuksen. Kuvaa työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tilannetta vuoden lopussa. Tarkastelussa ovat kyseisen vuoden heinäkuun loppuun mennessä ja kolmen edeltävän vuoden aikana suoritetut ammatilliset perustutkinnot.

Ammattiopistostrategialla pyritään riittävän vahvan rakenteellisen ja taloudellisen perustan muodostamiseen ammatillisen koulutuksen järjestämiselle alueilla ja eri alojen koulutuksessa sekä koulutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden lisäämiseen. Tavoitteisiin pyritään muodostamalla alueellisia tai muutoin vahvoja ammattiopistoja, jotka käsittävät koulutuksen järjestäjän kaikki koulutustoiminnot ja opetusyksiköt. Tässä yhteydessä turvataan pitkälle erikoistuneiden yksiköiden toiminta. Toimeenpanossa sovitetaan yhteen ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen kehittämissäpolitiikan tavoitteet. Ammattiopistojen muodostumista edistetään opetusministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisellä vuorovaikutteisella hankkeella.

Ammatillisen erityisopetuksen järjestämistä ja työnjakoa selvitetään osana ammattiopistostrategian mukaista rakenteellista kehittämistä. Tavoitteena on siirtää valtion ammatilliset erityisoppilaitokset ensisijaisesti osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä vuodesta 2009 lukien.

Ammatillisia tutkintoja kehitetään osaamiseen ja työelämän toimintakokonaisuuksiin perustuvina. Perustutkintojen suorittamismahdollisuuksia monipuolistetaan siten, että tutkintoja on mahdollista suorittaa myös kohdennetumpaa ammattipätevyyttä tuottava osa kerrallaan ja että ammattiosaamisen syventämiseen on nykyistä laajemmat mahdollisuudet.

Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöön otosta aiheutuvat lisäkustannukset otetaan huomioon yksikköhintojen keskimääräisiä euromääriä vahvistettaessa toiminnan laadun ja laajuuden arvioituina muutoksina vuonna 2009. Tulosrahoituksen osuutta nostetaan ammatillisen peruskoulutuksen laskennallisessa rahoituksessa.

4.1.2 Toiminnallinen tuloksellisuus

Ammatillisen koulutusjärjestelmän tehostaminen on suunnitelmakaudella välttämätöntä. Tämä edellyttää alueellisesti tarkoituksenmukaista, riittävät taloudelliset ja osaamisresurssit omaavaa ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta palvelevaa järjestäjäverkkoa, monipuolisia ja toimivia työelämäsuhteita ja koulutuksen järjestäjien välistä tiivistä yhteistyötä sekä toimivaa aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelmää.

Ammatillisen koulutuksen tuottamaan osaamiseen kohdistuvat vaatimukset kasvavat samanaikaisesti, kun uusien opiskelijoiden yksilölliset erot ovat yhä suurempia. Tämä lisää joustavien opintopolkujen ja monipuolisten tukitoimenpiteiden tarvetta.

Ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttämisen vähenemiselle ja läpäisyn tehostumiselle asetetaan suunnitelmakaudella seuraavat tavoitteet:

Taulukko 4.2. Perustutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäminen (%)¹

	2003	2004	2005	2008	2009	2010	2011	2012
	toteuma	toteuma	toteuma	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite
Keskeyttää opintonsa ammatillisessa koulutuksessa	11,4	10,8	10,6	9,0	8,5	8,0	7,5	7,0
Keskeyttää opintonsa ammatillisessa koulutuksessa eikä sijoitu muualle koulutusjärjestelmään	10,2	9,7	9,5	8,0	7,5	7,0	6,5	6,0

¹ Lähde: Tilastokeskus. Vain opetushallinnon alainen koulutus. Tilasto ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

Taulukko 4.3. Ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen läpäisy %¹

	Perustutkintoon johtavan koulutuksen aloitusvuosi							
	2000	2001	2002	2005	2006	2007	2008	2009
	toteuma	toteuma	toteuma	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite
Perustutkinnon suorittaneet kolmen vuoden kuluttua aloittamisvuodesta	56,6	57,1	57,0	58,5	59	60	61	62
Perustutkinnon suorittaneet neljän vuoden kuluttua aloittamisvuodesta	65,4	66,1	.	67,5	68	68,5	69	70
Perustutkinnon suorittaneet viiden vuoden kuluttua aloittamisvuodesta	68,7	.	.	70	70,5	71	71,5	72

Keskeyttämisen vähentämiseen ja läpäisyn tehostamiseen tähtäävää toimenpideohjelmaa uudistetaan siten, että toimenpiteiden riittävä laajuus ja kesto voidaan turvata.

Vuonna 2006 kokeiluna käynnistetyssä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen (ammattistartin) kokeilussa kehitetään uusia toimintamalleja ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen, pääsyn ja tutkinnon loppuun suorittamisen tukemiseksi. Tukitoimenpiteet ulottuvat tarvittaessa ammattistartista perustutkintoon johtavaan koulutukseen ja työelämään siirtymiseen. Kokeilu vakiinnutetaan suunnitelmakaudella osaksi ammatillista peruskoulutusta.

Vuonna 2008 käynnistettävässä laajennetun työssäoppimisen kokeilussa kehitetään uusia työpaikalla tapahtuvan opiskelun toimintamalleja ja kannusteita työnantajien laajemmalle osallistumiselle työpaikalla tapahtuvan opiskelun järjestämiseen.

Koulutusaikojen lyhentämiseksi ja koulutuksen joustavoittamiseksi aikaisemmin hankittu osaamisen tunnustamista tehostetaan. Tilastointia uudistetaan tunnustamiskäytäntöjen läpinäkyvyyden ja seurannan parantamiseksi. Selvitetään opetussuunnitelmaperusteisen ja näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen kokonaiskestoja suhteessa opiskeluaikoihin.

¹ Lähde: Tilastokeskus. Tilasto ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

4.2 Toiminnan laajuus

4.2.1 Uudet opiskelijat

Ammatilliseen perustutkintoon johtavan/valmistavan koulutuksen uusien opiskelijoiden määrän arvioidaan kehittyvän seuraavasti¹:

Taulukko 4.4. Uudet opiskelijat

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	toteuma	toteuma	arvio	arvio	arvio	arvio	arvio	arvio
Oppilaitosmuotoinen koulutus yhteensä	54 700	55 235	56 100	56 700	57 600	57 900	57 500	56 700
1. Opetussuunnitelma- perusteinen koulutus	47 525	48 120	49 000	49 500	50 300	50 500	50 000	49 200
– josta alle 25-vuotiaat	43 235	44 295	45 700	46 500	47 300	47 500	47 000	46 200
– josta vähintään 25-vuotiaat	4 290	3 825	3 300	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
2. Näyttötutkintoon valmistava koulutus	7 175	7 115	7 100	7 200	7 300	7 400	7 500	7 500
– josta alle 25-vuotiaat	1 770	1 725	1 700	1 800	1 800	1 800	1 800	1 800
– josta vähintään 25-vuotiaat	5 405	5 390	5 400	5 400	5 500	5 600	5 700	5 700

¹ Lähde: Tilastokeskus. Vain opetushallinnon alainen koulutus. Oppisopimuskoulutuksen tavoitteenasettelu esitetään luvussa "Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö".

4.2.2 Opiskelijamäärät

Ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisten vuosiopiskelijamäärien arvioidaan kehittyvän seuraavasti¹:

Taulukko 4.5. Keskimääräiset vuosiopiskelijat

	2006 toteuma	2007 toteuma	2008 arvio	2009 arvio	2010 arvio	2011 arvio	2012 arvio
Oppilaitosmuotoinen koulutus yhteensä	135 410	137 260	137 760	137 560	137 560	137 360	137 000
– josta erityisopetus	16 200	17 030	17 500	17 800	18 000	18 000	18 000
· valtion erityisoppilaitokset	880	870	880	-	-	-	-
· muut erityisoppilaitokset	2 940	2 980	3 120	4 000	4 000	4 000	4 000
· muut ammattiopistot	12 380	13 180	13 500	13 800	14 000	14 000	14 000
1. Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus yhteensä	122 310	123 970	124 460	124 260	124 260	124 060	123 700
1.1. Tutkintoon johtava koulutus	118 150	119 160	119 460	119 260	119 260	119 060	118 700
1.2. Valmista koulutus yhteensä	4 160	4 810	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
· vammaisten valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus	2 260	2 380	2 400	2 350	2 300	2 300	2 300
· maahanmuuttajien valmistava koulutus	1 050	1 150	1 200	1 200	1 200	1 200	1 200
· muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävä kotitalousopetus	600	580	550	550	500	500	500
· ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus	250	700	850	900	1 000	1 000	1 000
2. Näyttötutkintoon valmistava koulutus	13 100	13 300	13 300	13 500	13 500	13 500	13 500

4.3 Kehysehdotus

- Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa lisätään ja lisäys suunnataan alueellisen työvoimatarpeen mukaan ja kasvukeskuksiin. Opiskelijamäärää lisätään edellä olevissa taulukoissa esitettyihin verrattuna yhteensä 2 000 vuosiopiskelijalla vuodesta 2009 alkaen.

¹ Lähde: valtionosuusjärjestelmä (keskimääräinen opiskelijamäärä on kevään ja syksyn tilastointipäivien aritmeettinen keskiarvo). Oppisopimuskoulutuksen tavoitteenasettelu esitetään luvussa "Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö".

5 Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö

5.1 Tavoitteet

Aikuiskoulutusta kehitetään hallitusohjelman ja valtioneuvoston hyväksymän vuosia 2007–2012 koskevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Tässä suunnitelmassa aikuiskoulutusta käsitellään lisäksi luvuissa 3. (yleissivistävä koulutus), 4. (ammattillinen koulutus), 6. (ammattikorkeakoulut), 7. (yliopisto-opetus ja -tutkimus) ja 11. (liikuntatoimi).

Taulukko 5.1. Aikuiskoulutuksen rahoitus opetusministeriön hallinnonalalla vuoden 2008 talousarviossa (milj. €)

Aikuisten perusopetus		1,3
Lukiokoulutus (arvio)		10,7
Ammatillinen peruskoulutus (arvio)		
Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen opiskelijat ¹		52,2
Ammatillisten oppilaitosten aikuiset perustutkinto-opiskelijat (arvio) ²		6,8
Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö		457,5
– ammatillinen aikuiskoulutus	126,5	
– vapaa sivistystyö	152,0	
– oppisopimuskoulutus	127,1	
– opetushenkilöstön täydennyskoulutus ja aikuiskoulutuksen kehittäminen	17,0	
– sivistys- ja neuvontajärjestöt	9,4	
– ammatilliset erikoisoppilaitokset	18,9	
– avoin ammattikorkeakouluopetus	3,5	
– yliopistojen aikuiskoulutuksen kehittäminen ja täydennyskoulutuksen tuotekehitystyö	3,1	
Ammattikorkeakoulut		70,0
Yliopistojen täydennyskoulutus ja avoin yliopisto		14,1
Yliopistojen aikuiset perustutkinto-opiskelijat (arvio)		159,0
Liikunnan koulutuskeskukset		18,6
Yhteensä		790,2

¹ Sisältää oppilaitosmuotoisen ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat.

² Sisältää opiskelijat, jotka opiskelevat erikseen aikuisille tarkoitetuilla opetussuunnitelman mukaisilla perustutkintoon johtavan koulutuksen linjoilla.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opetusministeriön hallinnonalan aikuiskoulutusta kehitetään niin, että omaehtoinen aikuiskoulutus, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus ja henkilöstökoulutus muodostavat toimivan kokonaisuuden.

Opetushallinnon päävastuulla aikuiskoulutusta koskevassa työnjaossa ovat

- 1) riittävä kaikille avoin aikuiskoulutustarjonta,
- 2) kattava aikuiskoulutuksen järjestäjäverkko ja sen vakaat toimintaedellytykset sekä riittävä työelämäosaaminen,
- 3) työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeisiin vastaava tutkintojärjestelmä ja sen kehittäminen,
- 4) eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelyt ja opintojen henkilökohtaistaminen,
- 5) opetushenkilökunnan kelpoisuus ja osaaminen sekä
- 6) aikuiskoulutuksen laatu ja vaikuttavuus.

Yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, sisäasiainministeriön sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa opetusministeriön vastuulla on elinikäisen oppimisen edellytysten ja tukijärjestelmien parantaminen, aikuisopiskelun osuvuutta ja vaikuttavuutta parantavien tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen tehostaminen, työperusteisen maahanmuuton ja maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen sekä aikuiskoulutuksen osallistumispohjan laajentaminen ja tasa-arvon lisääminen.

Opetusministeriön vastuulla olevan omaehtoisen aikuiskoulutuksen tavoitteena on

- lisätä koko työikäisen väestön mahdollisuuksia osaamisensa jatkuvaan kehittämiseen aikuisväestön koulutus- ja osaamistason nostamiseksi, ammatillisen liikkuvuuden edistämiseksi sekä työvoimatarpeiden ja koulutuksen kohtaannon parantamiseksi,
- turvata kansalaisten edellytykset elinikäiseen oppimiseen sekä lisätä erityisesti puutteellisen tai vanhentuneen koulutuksen omaavien sekä maahanmuuttajien mahdollisuuksia aikuisopiskeluun yhteiskunnan eheyden, tasa-arvon ja aktiivisen kansalaisuuden vahvistamiseksi sekä
- parantaa aikuiskoulutusjärjestelmän toimivuutta ja lisätä aikuisopiskelun suunnitelmallisuutta ja osuvuutta toiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi ja resurssien käytön tehostamiseksi.

Tavoitteena on, että vuoteen 2012 mennessä vuositasolla vähintään 60 % aikuisväestöstä osallistuu omaehtoiseen tai työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen tai henkilöstökoulutukseen ja että osallistumispohja laajenee aikuisopiskelussa nykyisin aliedustetut ryhmät paremmin kattavaksi.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Suunnitelmakaudella toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus, jolla selkiytetään hajanainen hallinto, rahoitus, etuudet ja koulutustarjonta. Kokonaisuudistus kattaa ammatillisen aikuiskoulutuksen, korkeakoulujen aikuiskoulutuksen, työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen sekä henkilös-

tökoulutuksen. Uudistuksen tavoitteena on parantaa työvoiman ammatillista ja alueellista liikkuvuutta sekä kannustaa aikuisväestöä oman osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen työuran aikana. Uudistuksen toimeenpano alkaa 1.1.2009 ja uudistuksen vaikutukset otetaan huomioon vuoden 2009 valtion talousarvion ja tarvittavan lainsäädännön valmistelussa. Uudistuksen valmistelusta vastaava johtoryhmä jättää keskeiset ehdotukset sisältävän väliraporttinsa keväällä 2008. Tästä syystä lukuihin 5.2 ja 5.3 sisältyvät aikuiskoulutuksen toiminnan laajuutta koskeva suunnitelma ja kehusehdotus tarkistetaan talousarvioehdotuksessa kokonaisuudistuksen toimeenpanoa koskevien ratkaisujen mukaisesti.

Tehostetaan aikuiskoulutuksen tulos- ja informaatio-ohjausta niin, että opetusministeriön toimialan aikuiskoulutusta voidaan ohjata tehokkaasti kokonaisuutena sekä osana eri koulutussektoreiden ohjausjärjestelmiä. Aikuiskoulutuksen kehittämissä politiikan tavoitteet sovitetaan yhteen yleissivistävän, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoululaitoksen kehittämistavoitteiden kanssa. Aikuiskoulutuksen kysyntä, tehtävät ja erityispiirteet otetaan huomioon ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisessa, korkeakoululaitoksen rakenteellisessa kehittämisessä sekä lukioverkon ja -opetuksen uudistamisessa. Laaditaan vuosille 2008-2012 ajoittuva vapaan sivistystyön kehittämisohjelma, jonka osana uudistetaan tarvittavilta osin myös rahoitusjärjestelmää, lainsäädäntöä ja ohjausjärjestelmää.

Uudistetaan aikuiskoulutuksen tutkintojärjestelmiä ja koulutustarjontaa niin, että ne kattavasti ja tehokkaasti vastaavat työelämän ja työikäisen aikuisväestön osaamistarpeisiin. Otetaan käyttöön vuoteen 2010 mennessä yhteistyössä työhallinnon kanssa kehitetyt aikuisopiskelun osuvuutta ja vaikuttavuutta parantavat tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut sekä eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelyt. Parannetaan aikuiskoulutuksen alueellista saatavuutta monipuolistamalla verkko-opetusta, avointa korkeakouluopetusta ja etäopetusta.

Aikuiskoulutuksen laatu varmistetaan eri tavoin hankitun osaamisen osoittavilla tutkintojärjestelmillä ja valtakunnallisilla arvioinneilla sekä osallistamalla OECD:n ja EU:n tutkimuksiin ja vertailuihin. Laadun edellytyksiä lisätään tehostamalla opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutusta toimeenpanemalla aikuiskoulutuksen henkilöstölle suunnattuja täydennyskoulutusohjelmia.

5.2. Toiminnan laajuus

Taulukko 5.2. Aikuiskoulutuksen määrälliset tavoitteet

	2006 toteuma	2007 arvio	2008 arvio	2009 arvio	2010 arvio	2011 arvio	2012 arvio
Opetustoimen henkilöstökoulutus (osallistujia)	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000
Kansalaisopistot (opetustunteja)	2 038 000	2 036 920	2 036 920	2 036 920	2 036 920	2 036 920	2 036 920
Kansanopistot (opiskelijaviikkoja)	296 270	294 530	294 530	294 530	294 530	294 530	294 530
Opintokeskukset							
* opintokerhotunteja	247 750	247 750	247 750	247 750	247 750	247 750	247 750
* opetustunteja	177 400	172 940	172 940	172 940	172 940	172 940	172 940
Kesäyliopistot (opetustunteja)	55 600	54 434	54 434	54 434	54 434	54 434	54 434
Ammatillinen lisäkoulutus							
* opiskelijatyövuosia	15 026	15 670	15 200	15 200	15 200	15 200	15 200
josta tutkintoon johtava koulutus	13 370	13 640	13 070	13 070	13 070	13 070	13 070
Oppisopimuskoulutus							
1. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävä lisäkoulutus yhteensä	22 085	22 510	27 100	25 800	25 800	26 300	26 300
1.1. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistava lisäkoulutus	19 795	20 170	24 000	22 900	22 900	23 300	23 300
1.2. Muu lisäkoulutus	2 290	2 340	3 100	2 900	2 900	3 000	3 000
2. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävä amm. peruskoulutus yhteensä	13 500	13 000	15 050	15 050	15 050	15 050	15 050
Noste-ohjelma							
* koulutuksen aloittaneita	9 400	11 000	6 400	3 200	-	-	-
* opiskelijatyövuosia	2 600	2 400	1 100	300	-	-	-
Ammatilliset erikoisoppilaitokset							
* opetustunteja	360 765	350 830	350 830	350 830	350 830	350 830	350 830
Muu aikuiskoulutus							
Lukiokoulutus							
* aikuislukioiden opiskelijamäärä ilman aineopiskelijoita	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
* aineopiskelijoita/vuosi	13 000	13 300	13 300	13 500	13 500	13 500	13 500
Ammatillinen peruskoulutus							
* näyttötutkintoon valmistava koulutus	13 100	13 100	13 300	13 500	13 500	13 500	13 500
Ammattikorkeakoulut							
* amk-tutkintoon johtava koulutus aikuisille (kesk. vuosioiskelijamäärä) ¹	18 000	15 540	15 040	14 700	14 500	14 300	14 000
erikoistumisopinnot (kesk. vuosioiskelijamäärä)	2 900	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500
* ylemmät amk-tutkinnot (aloituspaikat)	1 100	1 600	2 000	2 400	3 000	3 500	3 800
* avoin ammattikorkeakoulu (kesk. vuosioiskelijamäärä)	11 000	11 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Yliopistot							
* aikuisopiskelijat peruskoulutuksessa ²	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
* avoin yliopisto (laskennallisia vuosioiskelijapaikkoja)	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
* täydennyskoulutus, henkilöä	89 287	88 000	88 000	95 000	100 000	105 000	110 000

¹ Tavoitteena on joustavoittaa rahoituksen perusteena olevia keskimääräisiä vuosioiskelijamääriä nuorten ja aikuisten koulutuksen välillä vuodesta 2010 alkaen.

² Tässä taulukossa yliopiston tutkintoon johtavassa koulutuksessa aikuisopiskelijoilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat aiemmin suorittaneet kolmannen asteen tutkinnon tai opiskelevat maisteriohjelmissä tai muissa aikuisten tarpeiden mukaan järjestetyissä ohjelmissä tai tulevat yliopisto-opiskelijoiksi avoimen yliopiston väylän kautta tai opinnot aloittaessaan ovat yli 25-vuotiaita.

5.3 Kehysehdotus

- Opetustoimen henkilöstökoulutusta laajennetaan ja kehitetään hallitusohjelman mukaisesti. Koulutuksen järjestäjille säädetään velvoite huolehtia henkilöstön osaamista edistävästä täydennyskoulutuksesta vuoden 2009 alusta. Valtion rahoittamaa opetustoimen henkilöstökoulutusta uudistetaan ja tehostetaan opetusministeriön työryhmän (OPM 2007:45) laatiman toimenpideohjelman pohjalta. Henkilöstökoulutuksen voimavaroja lisätään koulutuspolitiikan uudistusten vaatimiin osaamistarpeisiin vastaamiseksi ja eri henkilöstöryhmien kattavien täydennyskoulutusmahdollisuuksien varmistamiseksi. Tavoitteeksi asetetaan, että valtion rahoittaman henkilöstökoulutuksen vuotuinen osallistujamäärä nousee 25 000:een nykyisestä 22 000 osallistujasta.
- Kotitalous- ja neuvontajärjestöjen toimintaa ja rahoitusta vahvistetaan aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskunnan eheyttä tukevien tehtävien hoitamisessa.

6 Ammattikorkeakoulut

6.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoitteena on kansainvälisesti korkeatasoinen, osaava ja laadukas korkeakouluverkosto, jossa annetaan tutkimukseen perustuvaa ja työelämän asiantuntija- ja kehittämistehtäviin tähtäävää opetusta, ja jossa tehdään tasokasta, aluekehitystä edistävää ja alueen työelämän tarpeita vastaavaa tutkimus- ja kehitystyötä.

Taulukko 6.1. Aluevaikuttavuus ja tutkimus- ja kehitystyö

	2005 toteuma	2006 tavoite	2007 tavoite	2008 tavoite	2009 tavoite	2010 tavoite	2011 tavoite	2012 tavoite
T&k:n ulkopuolisen rahoituksen osuus käyttötalouden tuloista, % ¹	8,9	9,0	9,2	9,5	10	10,3	10,4	10,5
Palvelutoiminnan laajuus, osuus tulorahoituksesta, %	13,8	14,5	15,5	16,5	17,5	18,5	19,5	21,0
T&k-hankeissa suoritetut opintopisteet	-	256 480	286 700	320 400	358 100	400 250	447 300	500 000
Hankeistettujen opinnäytetöiden osuus, % ²	75,7	77,6	78,5	79,5	80,5	81,5	82,5	84,0

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ammattikorkeakouluverkko kootaan tavoitteena muodostaa asiantuntijayhteisöjä, joiden tutkintoon johtavaa koulutusta antavat yksiköt ovat kooltaan riittäviä antamaan kansainvälisesti korkeatasoista opetusta ja kykeneviä tasokkaaseen aluettaan palvelemaan tutkimus- ja kehitystyöhön. Opetusministeriö, ammattikorkeakoulut ja niiden ylläpitäjät varmistavat korkeakouluyksikköjen riittävän koon ja monipuolisuuden. Ammattikorkeakoulujen toimipisteverkkoa tiivistetään ja ammattikorkeakoulujen fuusioitumista ja niiden välisen yhteistyön lisäämistä tuetaan. Korkeakoulusektoreiden päällekkäistä koulutusta karsitaan ja työnjakoa selkeytetään. Alueellisessa innovaatiojärjestelmän vahvistamisessa opetusministeriö tukee toimintamalleja, joissa tiivistetään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä.

¹ Lähde: Tilastokeskus

² Lähde: AMKOTA

Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatua ja tehokkuutta kohotetaan. Painopisteinä ovat opiskelijan ja työelämän yhteistyön lisääminen, tutkimus- ja kehitystyön ja opetuksen välisten yhteyksien kehittäminen ja ammattikorkeakoulun opettajuuden kehittäminen. Ammattikorkeakoulujen läpäisyä (tutkintojen suorittaminen) parannetaan siten, että läpäisyaste nousee ja läpäisy nopeutuu.

Taulukko 6.2. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen läpäisy (%)¹

	2004 toteuma	2005 toteuma	2006 toteuma	2007 tavoite	2008 tavoite	2009 tavoite	2012 tavoite
Tutkinnon suorittaneet viiden vuoden kuluttua aloittamisvuodesta	58,1	58,6	61,3	62,5	63,5	64,5	67,0
Tutkinnon suorittaneet kuuden vuoden kuluttua aloittamisvuodesta	-	65,4	69,1	71,5	72,5	73,5	76,0
Tutkinnon suorittaneet seitsemän vuoden kuluttua aloittamisvuodesta	-	-	72,5	74,5	75,5	76,5	79,0

Tuottavuuden kehitystä seurataan myös vertaamalla ammattikorkeakouluissa suoritettujen opintopisteiden ja tutkintojen määrää käyttökustannuksiin.

Ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnan alakohtaiseen määrään ja ammattikorkeakoulujen työnjakoon liittyvät muutokset, jotka ovat välttämättömiä koulutustarpeen mittaamiseksi ja suuntaamiseksi työelämän tarpeiden mukaisesti selvitetään ja ratkaistaan. Aloituspaiikkoja kohdennetaan suunnitelmakaudella uudelleen siten, että tradenomi-, insinööri- ja kulttuurialan koulutusta vähennetään.

Ammattikorkeakoulut vahvistavat toimintansa kansainvälistymistä ja osallistuvat aktiivisesti eurooppalaisen ja kansainvälisen korkeakouluyhteisön kehittämiseen. Ammattikorkeakoulut panostavat kansainvälisen verkottumisen ja hankeyhteistyön kehittämiseen.

Taulukko 6.3. Ammattikorkeakoulujen määrällisiä tavoitteita

	2005 toteuma	2006 toteuma	2007 tavoite	2008 tavoite	2009 tavoite	2010 tavoite	2011 tavoite	2012 tavoite
45 opintopistettä tai enemmän lukuvuonna suorittaneet opiskelijat, % nuorten koulutuksen opiskelijoista	59,2	57,5	60,0	62,5	65,0	66,0	67,0	69,0
Yliopettajista tohtoreita tai lisensiaatteja, %	75,6	78,7	79,5	80,0	80,5	81,0	81,5	82,0
Vain ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osuus aloittaneista nuorten koulutuksessa, %	15,6	-	17,5	18,5	20,0	20,5	21,0	21,5
Tutkimustoiminnan henkilötyövuodet, % päätoimisten opettajien määrästä	24	-	25	25,5	26,0	26,5	27,0	27,5

¹ Lähde: Tilastokeskus.

6.2 Kehysehdotus

- Ammattikorkeakoulujen tutkinnot ovat työelämälähtöisiä. Toiminnassa korostuu työ- ja elinkeinoelämää, erityisesti pientä ja keski suurta yritystoimintaa sekä palvelusektoria tukeva soveltava tutkimus- ja kehitystyö. Ammattikorkeakoulujen perusedellytyksiä alueita ja työelämää palvelevan tutkimus- ja kehitystyön osalta vahvistetaan.

6.3 Toiminnan laajuus

Ammattikorkeakoulututkintoon johtavan nuorten koulutuksen, opettajankoulutuksen ja liikenneopettajakoulutuksen rahoituksen määräytymisen perusteena olevat aloituspaikkamäärät sekä ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen tavoitteelliset aloituspaikkamäärät:

Taulukko 6.4. Ammattikorkeakouluopetuksen aloituspaikat

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ammattikorkeakoulututkintoon johtava nuorten koulutus	24 795	24 825	24 858	24 888	24 918	24 918	24 600
Ammatillinen opettajankoulutus	1 665	1 665	1 665	1 665	1 665	1 665	1 665
Liikenneopettajankoulutus	80	80	80	80	80	80	80
Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus	1 100	1 600	2 000	2 400	3 000	3 500	3 800

Opetusministeriön, ammattikorkeakoulujen ja niiden ylläpitäjien välisessä tavoitesopimuksessa sovittujen laskennallisten opiskelijamäärien arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

Taulukko 6.5. Laskennalliset opiskelijamäärät

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nuorten koulutus	92 207	92 311	92 405	92 505	92 605	92 605	92 605
Aikuiskoulutus ¹	19 540	19 540	19 540	19 540	19 540	19 540	19 540
Ammatillinen opettajankoulutus	1 665	1 665	1 665	1 665	1 665	1 665	1 665
Yhteensä	113 412	113 516	113 610	113 710	113 810	113 810	113 810

¹ Aikuiskoulutus sisältää amk-tutkintoon ja ylempään amk-tutkintoon johtavan sekä erikoistumisopinnot suorittamiseen tähtäävän koulutuksen vuosiopiskelijamäärän.

7 Yliopisto-opetus ja -tutkimus

7.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yliopistot vahvistavat toiminnallaan yhteiskunnan kestävästä taloudellisesta ja kulttuurisesta kehityksestä, hyvinvointia sekä kansainvälistä kilpailukykyä. Tavoitteena on toiminnan korkea kansainvälinen taso ja laatu.

- Korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan.
- Yliopistokoulutuksen ja -tutkintojen sisältöä kehitetään määrällisesti ja laadullisesti paremmin yhteiskunnan ja työelämän muuttuvia tarpeita vastaaviksi.
- Tutkimustulosten ja osaamisen liiketoiminnallista ja muuta yhteiskunnallista hyödyntämistä sekä innovaatiopalveluita tehostetaan maan eri osissa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tavoitteena on kansainvälisen huippuosaamisen lisääminen sekä osaamistasoltaan vahvemmat ja vaikuttavammat yliopistoyksiköt. Kaikkien yliopistojen oikeudellinen asema muutetaan itsenäisiksi oikeushenkilöiksi, joko yksityisoikeudellisen säätömuodossa tai julkisoikeudellisena laitoksena. Uuden yliopistolain on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2009 siten, että uusimuotoinen toiminta voi alkaa täydessä laajuudessa 1.1.2010. Uudistukseen liittyy olennaisesti yliopistojen sisäisen hallinnon ja johtamisen vahvistaminen. Valtion rahoitusvastuu yliopistojen julkisen tehtävän hoitamisesta säilyy.

Uudistuksella tavoitellaan kansainvälistymisen, laadun ja vaikuttavuuden vahvistumisen rinnalla myös yliopistojen tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä. Yliopistojen rakenteiden ja toiminnan sisällön kehittäminen tapahtuu toisaalta taloudellista ja hallinnollista autonomiaa vahvistamalla ja toisaalta koko korkeakoulujärjestelmän sisällä tapahtuvan rakenteellisen kehittämisen toimenpitein. Yliopistojen ohjaus- ja rahoitusinstrumentit uudistetaan tukemaan tavoitteiden saavuttamista.

Korkeakoulutuksen kansainvälistymiselle luodaan kansallinen strategia, jolla opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden kansainvälistä liikkuvuutta lisätään. Pätevän ja osaavan opetushenkilöstön saatavuus varmistetaan ennakkoinnin ja koulutusmäärien riittävällä mitoituksella sekä opetushenkilöstön täydennyskoulutuksella.

Harjoittelukoulut toimivat läheisessä vuorovaikutuksessa yliopistojen kanssa päätavoitteenaan opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja monipuolisen opetusharjoittelun järjestäminen.

Kansalliskirjaston asema vakiinnutetaan kirjastojen valtakunnallisena palvelu- ja kehittämisyksikkönä.

Taulukko 7.1. Yliopistojen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2004	2006	2007	2008	2010	2012
	toteuma	toteuma	arvio	arvio	tavoite	tavoite
Tieteelliset julkaisut/ opetus- ja tutkimushtv:t	1,76	1,78	1,80	1,82	1,85	1,88
Tohtorintutkinnot/ professori	0,62	0,62	0,63	0,64	0,66	0,68
Ylemmät kk-tutkinnot/ opetushenkilökunta	1,59	1,67	1,69	1,72	1,74	1,77
Perustutkinto-opiskelijat (FTE)/ opetushenk.	13,4	14,0	14,0	14,0	13,9	13,8
Yliopisto-opintojen laskennallinen läpäisy, %	68,6	69,5	69,8	70,3	70,8	71,3

7.2 Toiminnan laajuus

Taulukko 7.2. Yliopistojen tutkintojen ja opiskelijoiden määrälliset tavoitteet

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	toteuma	toteuma	arvio	arvio	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite
Tutkinnot								
– Alemmat kk-tutkinnot	2 913	3 814	4 500	8 000	10 000	13 000	14 000	14 000
– Ylemmät kk-tutkinnot	12 920	13 128	14 300	14 500	14 700	14 900	15 100	15 300
– Tohtorintutkinnot	1 422	1 409	1 570	1 590	1 600	1 600	1 600	1 600
Opiskelijat								
– Opiskelijat (FTE)	121 100	120 100	119 500	119 000	118 000	117 000	116 000	115 000
– Uudet opiskelijat ¹	20 700	20 200	20 200	20 200	20 000	19 700	19 400	19 100
– Avoin yliopisto-opetus, lask. kokovuotiset opiskelijapaikat	15 841	16 623	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
– Täydennyskoulutus, henkilöä	94 159	89 287	88 000	88 000	95 000	100 000	105 000	110 000
– Harjoittelukoulut, oppilaat	7 893	7 854	7 900	7 900	7 900	7 900	7 900	7 900

7.3 Kehysehdotus

- Hallitusohjelman mukaisesti tapahtuvan yliopistojen toimintameno- ja henkilöstökasvun tulee tapahtua etupainotteisesti. Rakenteellisen kehittämisen toimenpiteiden rinnalla tarvitaan taloudellista liikkumavaraa myös nopeavaikutteisille toimille, jotka ovat edellytys yliopistojen tutkimuksen laadun parantamiselle, kansainvälistymisen haasteisiin vastaamiselle, koulutus- ja tutkimusinnovaatioiden paremmalle hyödyntämiselle sekä kaupallistamisen vahvistamiselle.
- Valtio varautuu yliopistouudistuksen yhteydessä julkisoikeudellisten laitosten pääomittamiseen ja innovaatioyliopiston säätiövarallisuuden muodostamiseen, jotta yliopistojen maksukyky, vakavaraisuus ja luottokelpoisuus turvataan ja tosiasiallinen taloudellinen itsenäisyys vahvistuu.

¹ Opiskelijat, joilla on opinto-oikeus sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen.

- Innovaatioyliopiston kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistaminen edellyttää olennaista opettaja/opiskelijasuhteen ja tutkimusrahoituksen parantamista.
- Valtio varautuu yliopistojen henkilöstön eläkejärjestelmän muutoksesta aiheutuvaan varojen siirtoon valtiolta innovaatioyliopistoille, jotta lisäeläketurva voidaan kohdistaa uusimuotoisen yliopiston eläkejärjestelmään. Julkisoikeudellisena laitoksena toimivien yliopistojen osalta valtio sitoutuu jatkossakin vastaamaan lisäeläketurvasta.
- Helsingin Musiikkitalohankkeen tarkoituksena on korvata Sibelius-Akatemian väliaikaiset vuokratilat asianmukaisella toimitilalla. Hankkeen muita osapuolia ovat Helsingin kaupunginorkesteri ja Radion sinfoniaorkesteri. Suunnitelmien mukaisesti Musiikkitalon käyttöönotto tapahtuisi vuonna 2010.
- Laki kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä (ns. vapaakappalelakiuudistus) tulee voimaan 1.1.2008. Lakisääteisen arkistoinnin piiriin saatetaan jo nykyään arkistoitavien painotuotteiden, ääni- ja kuvataallenteiden ja elokuvien lisäksi myös elektroniset tallenteet, kotimaisissa avoimissa tietoverkoissa olevat verkkojulkaisut sekä radio- ja televisio-ohjelmat.

8 Tiede

8.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tutkimuksen laatu vahvistuu, kansainvälinen huippuosaaminen ja tutkijoiden kansainvälinen liikkuvuus lisääntyvät. Tiedepolitiikan tavoitteena on eri sektoreiden ja toimijoiden yhteistyönä tiedon ja osaamisen sekä Suomen tieteen kansainvälisen tason vahvistaminen.

Julkisella tutkimusrahoituksella vahvistetaan tieto- ja osaamis pohjaa, joiden varaan talouden kestävä kasvu ja Suomen henkinen ja aineellinen hyvinvointi rakentuvat. Tukemalla korkeatasoista tutkimusta julkisen tutkimusrahoituksen lisäyksellä, tutkimusjärjestelmän kehittämisellä ja strategisilla osaamispanostuksilla vahvistetaan tieteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja talouden innovaatiokapasiteettia.

Tutkimuksella on käytössään tehokas ja tarkoituksenmukainen tutkimusinfrastruktuuri. Parannetaan tutkimustulosten saatavuutta ja näkyvyyttä sekä edistetään niiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja kaupallista hyödyntämistä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus

Tuetaan strategisten huippuosaamisen keskittymien, huippuyksikköjen ja luovien tutkimusympäristöjen syntymistä ja kehittymistä, profiloitumista ja kansainvälistä menestymistä yhteistyössä muiden hallinnonalojen ja yksityisen sektorin kanssa.

Edistetään tutkimustiedon käyttöä ja hyödyntämistä talouden, työllisyyden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen hyväksi. Parannetaan edellytyksiä yksityisen, julkisen ja korkeakoulusektorin yhteistyölle. Vahvistetaan tieteen tunnettuutta yhteiskunnassa ja parannetaan kansalaisten mahdollisuuksia ymmärtää ja hyödyntää tutkimustietoa.

Lisätään tutkimuksen eurooppalaista ja muuta kansainvälistä yhteistyötä ja osallistutaan kansainvälisiin tutkimushankkeisiin, -ohjelmiin ja -infrastruktuureihin.

Tehostetaan tieteen tutkimusta ja ennakointia. Tutkimuksen vaikuttavuuden sekä tutkimusjärjestelmän tilan ja toiminnan arviointia, siihen tarvittavaa tietopohjaa ja arviointimenetelmiä kehitetään edelleen.

Tutkimushenkilöstö

Kehitetään tutkijankoulutusta ja tutkijanuraa opetusministeriön toimenpideohjelman (2007–2011) pohjalta. Tohtorikoulutuksen laatua kehitettäessä ja tohtorikoulutusta mitoitettaessa otetaan nykyistä paremmin huomioon yksityisen, julkisen ja korkeakoulusektorin tarpeet.

Tutkimuksen infrastruktuuri

Tutkimuksen infrastruktuureja vahvistetaan. Edistetään kansallista infrastruktuuripolitiikkaa laadittavien kartoitusten, suunnitelmien ja suositusten pohjalta.

Suomen Akatemian toiminnan päätavoite on, että suomalainen tiede on korkeatasoista ja näkyvää. Akatemian strategian mukaisesti tieteellinen tutkimus ja kyky hyödyntää sen tuloksia ovat yhteiskunnallisen kehityksen ja hyvinvoinnin edellytys. Akatemia painottaa kansainvälistä tutkimusyhteistyötä luontevana osana kaikkea tieteellistä toimintaa. Akatemia rahoittaa korkeatasoista tutkimusta ja suuntaa voimavaroja ajankohtaisten tutkimusongelmien sekä tieteellisen kehityksen myötä syntyvien uusien tutkimusalojen tukemiseen. Akatemia tehostaa kansallista ja kansainvälistä tutkimusohjelmayhteistyötään ja edistää huippututkimuksen kansainvälistä verkottumista sekä vahvistaa Suomen osallistumista kansainvälisten tieteellisten järjestöjen toimintaan. Akatemia edistää tehokasta tutkijankoulutusta tukemalla tutkijakoulujen toimintaa ja kansainvälistämistä sekä tohtorin tutkinnoille asetettujen määrällisten ja laadullisten tavoitteiden saavuttamista. Akatemia osallistuu joustavan yhteisrahoitteisen tutkijanuramallin kehittämiseen. Akatemian rahoituksen painopiste on tohtorin tutkinnon jälkeisen tutkijanuran kehittämisessä. Akatemia tiivistää yhteistyötään Tekesin kanssa. Akatemia vastaa osaltaan tieteen aseman vahvistumisesta yhteiskunnassa. Yliopistolain kokonaisuudistus heijastuu myös Akatemian toimintoihin, mikä edellyttää mm. rahoitusmekanismien uudistamista.

Taulukko 8.1. Suomen Akatemian tutkimusvirat ja -ohjelmat

	2006 toteuma	2007 arvio	2008 arvio	2009 tavoite	2010 tavoite	2011 tavoite	2012 tavoite
Tutkimusvirat, lkm							
– akatemiaprofessorit	40	40	40	40	40	40	40
– akatemiattutkijat	260	260	260	270	285	330	330
Tutkimusohjelmat; rahoituspäätökset, milj. euroa	36	18	20	30	22	20	30
Huippuyksikköohjelmat, rahoituspäätökset, milj. euroa	3	26	35	2	29	38	6

Arkistolaitos on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tuloksena kansalaisille ja yhteiskunnalle merkittävä arkistoaines säilyy tiiviissä ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä. Arkistolaitoksen tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja käytettävyys, edistää tutkimusta sekä ohjata, kehittää ja tutkia arkistotoimintaa. Arkistolaitoksen tulee osaltaan vastata siitä, että kunkin aikakauden yhteiskunnallisesta todellisuudesta säilyy tutkimukselle aito ja todistusvoimainen kuva. Suunnitelmakaudella arkistolaitos keskittyy sähköisen arkistointi- ja palvelujärjestelmän kehittämiseen ja toteuttamiseen sekä toimitilahankkeisiin.

Taulukko 8.2. Arkistolaitoksen palvelut ja suoritteet

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	toteuma	arvio	arvio	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite
Annettu koulutus, luentotuntia	1 062	800	800	800	800	800	800
Järjestetyt arkistot, hyllymetriä	1 340	1 400	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Tutkijakäynnit, kpl	66 241	66 000	72 000	72 000	72 000	72 000	72 000
Selvitykset, kpl	16 824	17 000	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toiminnan painoalat ovat kielentutkimus, tutkimukseen perustuva kielenhuolto sekä keskeisten kielentutkimusaineistojen tuottaminen, ylläpitäminen ja kehittäminen. Tutkimuskeskus selvittää suomalaisen kielenkäytön ja kieliyhenteisön nykytilaa ja historiaa sanastontutkimuksella sekä julkaisemalla sanakirjoja, seuraa kansalliskielten käyttöalan ja yleiskielen kehitystä sekä tiedottaa ja opastaa kielenkäytön kysymyksissä. Tutkimuskeskuksen toimintaa kehitetään vuoden 2008 alussa valmistuvan arvioinnin pohjalta.

Varastokirjasto toimii aktiivisesti kirjastojen kansallisessa ja kansainvälisessä verkossa. Se tarjoaa kirjastoille asiakaspalvelun tukea turvaamalla tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävän aineiston löydettävyyden ja saatavuuden. Varastokirjasto täydentää Kansalliskirjaston palveluita kansallisen tietohuollon kentässä. Suunnitelmakauden alussa valmistuu selvitys Kansalliskirjaston ja Varastokirjaston yhteistyön tiivistämismahdollisuuksista.

9 Opintotuki

9.1 Tavoitteet

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opintotukitoiminnan tavoitteena on opintojen aikaisen toimeentulon turvaaminen taloudellisen tuen tarpeessa oleville päätoimisille opiskelijoille. Opintotukijärjestelmää kehitetään koulutuspoliittisten tavoitteiden pohjalta koulutusasteiden ja opiskelijoiden välisen tasa-arvon ja tehokkaan tutkinnon suorittamisen edistämiseksi. Kannustavalla ja riittävällä opintotuella edistetään omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluaikojen lyhenemistä.

Taulukko 9.1. Opintotuen käyttöaste ja vuosittainen saajamäärä¹

	2004 toteuma	2006 toteuma	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Lukiot	29 355 (24 %)	26 000 (23 %)	26 500 (23 %)	27 700 (24 %)	25 700 (22 %)	23 700 (21 %)	21 700 (19 %)	20 000 (18 %)
Ammatilliset oppilaitokset	98 764 (75 %)	95 400 (70 %)	97 500 (71 %)	103 000 (75 %)	102 300 (74 %)	101 300 (74 %)	100 300 (73 %)	99 300 (72 %)
Ammattikorkeakoulut	97 894 (83 %)	95 400 (81 %)	96 000 (81 %)	100 200 (84 %)	100 200 (84 %)	100 200 (84 %)	100 200 (84 %)	100 200 (84 %)
Yliopistot	96 604 (61 %)	95 700 (60 %)	96 000 (60 %)	100 200 (61 %)	102 200 (62 %)	102 200 (62 %)	102 200 (62 %)	102 200 (62 %)

Toiminnallinen tuloksellisuus

Opintorahan määrää on päätetty korottaa 1.8.2008 lukien 15 prosentilla. Lisäksi opiskelijan omia tulorajoja on päätetty korottaa 30 prosentilla 1.1.2008 lukien. Opintotuen riittävyttä, kannustavuutta ja tasa-arvoisuutta kehitetään edelleen hallitusohjelman ja koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman edellyttämällä tavalla ja opetusministeriön teettämien selvitysten pohjalta.

¹ Arvioitu opintotuen saajamäärän kehitys ja suluissa arvioitu opintotuen saajien % -osuus opiskelijamäärästä (nuorten lukiokoulutus, ammatillinen peruskoulutus) tai läsnä olevista opiskelijoista (ammattikorkeakouluopinnot, yliopisto-opinnot). Taulukossa on vuodesta 2007 lukien arviot kaikista opintotuen saajista vuoden aikana. Taulukkoon eivät sisälly muussa kuin mainitussa oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa opiskelevat ja ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevat opintotuen saajat. Opiskelijamäärissä ei ole mukana opiskelijoita, jotka ovat koulutuksessa, joka ei kuulu opintotuen piiriin (lukiokoulutuksen aineopiskelijat, oppisopimuskoulutuksen opiskelijat).

9.2 Toiminnan laajuus

Perussuunnitelman mukaan opintotukea säännönmukaisesti saavien määrän arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

Taulukko 9.2. Opintotuen saajat¹

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	toteuma	toteuma	arvio	arvio	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite
Opintorahan saajat								
Korkeakouluopiskelijat	149 637	146 630	151 000	155 000	156 600	156 600	156 600	156 600
Muut	87 426	84 053	90 000	100 100	98 000	96 000	94 000	92 000
Yhteensä	237 063	237 683	241 000	255 100	254 600	252 600	250 600	248 600
Asumislisän saajat	159 538	156 672	158 000	158 600	158 600	158 600	158 600	158 600
Koulumatkatuen saajat	32 000	32 000	32 300	32 300	32 300	32 300	32 300	32 300

9.3 Kehysehdotus

Tavoitteena on, että opintotuen käyttöaste paranee seuraavasti:

Taulukko 9.3. Opintotuen käyttöaste ja vuosittainen saajamäärä²

	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	toteuma	toteuma	arvio	arvio	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite
Lukiot	29 400 (24 %)	26 000 (23 %)	26 500 (23 %)	27 700 (24 %)	26 000 (23 %)	24 000 (21 %)	22 000 (19 %)	20 300 (18 %)
Ammatillinen peruskoulutus	98 800 (75 %)	95 400 (70 %)	97 500 (71 %)	103 000 (75 %)	102 300 (74 %)	102 600 (75 %)	102 600 (75 %)	103 700 (76 %)
Ammattikorkeakoulut	97 900 (83 %)	95 400 (81 %)	96 000 (81 %)	100 200 (84 %)	100 200 (84 %)	100 200 (84 %)	100 200 (84 %)	101 500 (85 %)
Yliopistot	96 600 (61 %)	95 700 (60 %)	96 000 (60 %)	100 200 (61 %)	102 200 (62 %)	102 200 (62 %)	102 200 (62 %)	103 500 (63 %)

Tavoitteiden toteuttaminen edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

Kaikki koulutusasteet

- Luovutaan puolison tulojen huomioonottamisesta asumislisää myönnettäessä 1.1.2009 lukien.

¹ Taulukossa on määrärahan mitoituksessa käytettävä säännönmukainen opintotuen saajamäärä vuoden aikana.

² Arvioitu opintotuen saajamäärän kehitys ja suluissa arvioitu opintotuen saajien % -osuus opiskelijamääristä (lukiokoulutus, ammatillinen peruskoulutus) tai läsnä olevista opiskelijoista (ammattikorkeakouluopinnot, yliopistoopinnot). Taulukossa on vuodesta 2007 lukien arviot kaikista opintotuen saajista vuoden aikana. Taulukkoon eivät sisälly muussa kuin mainitussa oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa opiskelevat ja ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevat opintotuen saajat. Opiskelijämäärissä ei ole mukana opiskelijoita, jotka ovat koulutuksessa, joka ei kuulu opintotuen piiriin (lukiokoulutuksen aineopiskelijat, oppisopimuskoulutuksen opiskelijat).

- Selvitetään takausvastuusuoritusten kasvuun vaikuttaneita tekijöitä sekä lisätään informaatiota opintolainan takaisinmaksun joustavuudesta yhteistyössä pankkien ja Kansaneläkelaitoksen kanssa. Korkoavustuksen tulorajoja korotetaan 30 prosentilla 1.1.2009 lukien. Tulorajan korottamisesta aiheutuvaa menolisäystä vastaavasti vähenevät valtion takausvastuumenot.
- Asumislisän vuokratrajaa tarkistetaan kustannuskehityksen perusteella 1.8.2010 lukien.
- Perheellisten opiskelijoiden opiskeluajan toimeentuloedellytysten parantamiseksi selvitetään edellytykset esimerkiksi opintotukea kehittämällä parantaa niiden opiskelijoiden taloudellista toimeentuloa ja opiskeluedellytyksiä, jolla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia.
- Opintotuen enimmäismääriä tarkistetaan elinkustannusten kehityksen perusteella 1.8.2012 lukien.

Toinen aste

- Selvitetään edellytykset luopua itsenäisesti asuvien 18- ja 19-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden osalta vanhempien tulojen perusteella tehtävästä tarveharkinnasta.
- Koulumatkatukea kehitetään koulumatkatuen kokonaisarviointin suorittaneen työryhmän ehdotusten pohjalta 1.1.2010 lukien.
- Selvitetään edellytykset parantaa ja selkeyttää alle 20-vuotiaiden opintotukea. Tavoitteena on, että opintoraha on vähintään lapsilisän tasolla.

Korkea-aste

- Korkeakouluopiskelijoiden ateriatukea tarkistetaan aterioiden enimmäishinnan nousun perusteella 0,20 eurolla 1.1.2009 lukien.
- Muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjille maksettavaa ylimääräistä avustusta tarkistetaan 20 prosentilla 1.1.2009 lukien.

Kehysehdotuksen mukaan opintotukea säännönmukaisesti saavien määrän arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

Taulukko 9.4. Kehysehdotuksen mukainen opintotuen saajamäärä¹

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	toteuma	toteuma	arvio	arvio	tavoite	tavoite	tavoite	tavoite
Opintorahan saajat								
Korkeakouluopiskelijat	149 637	146 630	151 000	155 000	162 600	162 600	162 600	163 600
Muut	87 426	84 053	90 000	100 100	104 000	102 000	100 000	99 600
Yhteensä	237 063	237 683	241 000	255 100	266 600	264 600	262 600	263 200
Asumislisän saajat	159 538	156 672	158 000	158 600	166 000	166 000	166 000	166 000
Koulumatkatuen saajat	32 000	32 000	32 300	32 300	32 300	32 300	32 300	32 300

¹ Taulukossa on määrärahan mitoituksessa käytettävä säännönmukainen opintotuen saajamäärä vuoden aikana.

10 Taide- ja kulttuuripolitiikka

10.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opetusministeriön taide- ja kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet perustuvat kansallisesti ja kansainvälisesti kolmeen osa-alueeseen: luovuuteen, kulttuuriseen moninaisuuteen ja tasa-arvoon. Kulttuuripolitiikka vaikuttaa myös merkittävästi hyvinvointi-, alue- ja innovaatiopolitiikan toteutumiseen. Kulttuuripoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on taata luovuuden edellytysten ja kulttuuristen oikeuksien sekä tiedon saannin toteutuminen sekä taiteen ja kulttuurin saatavuus ja osallistumismahdollisuudet kaikille Suomessa asuville sekä vahvistaa kulttuurin taloudellista perustaa ja kulttuurivientiä. Euroopan Unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä kulttuuria, kulttuuripolitiikkaa, kulttuurista moninaisuutta sekä audiovisuaalisia palveluja ja niiden kauppaa koskevien kysymysten käsitelyssä otetaan huomioon kulttuurin painoarvo eri toimintapolitiikkoja toteutettaessa.

10.2 Tavoitteet

Luovuus ja taide

Taide- ja kulttuuripolitiikan tavoitteena on luovan taiteen edellytysten ylläpito ja kehittäminen, taide- ja kulttuuripalvelujen tasa-arvoinen saatavuus ja saavutettavuus eri alueilla ja eri väestöryhmissä, taiteen ja kulttuurin toimijoiden kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen sekä kulttuuritoiminnan edellytysten ja aseman vahvistaminen tietoyhteiskunnassa.

- Taidetoimikuntajärjestelmää kehitetään valtakunnallisena kokonaisuutena. Lähtökohtana on järjestelmän selkeyttäminen ja vahvistaminen, sen toiminnan tehokkuuden parantaminen sekä taiteen vaikuttavuus alueellisessa kehittämistyössä.
- Taiteilijoiden toimintaa ja liikkuvuutta tuetaan monimuotoisen sekä kansallisesti ja kansainvälisesti laadukkaan ja kiinnostavan taiteen tekemisen vahvistamiseksi.
- Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuusuudistuksella (yksikköhintojen jälkeenjääneisyyden korjaus) tuetaan laadukkaiden ja tasa-arvoisten kulttuuripalveluiden saatavuutta. Uudistuksen rahoittamiseen käytetään yleisiä budjettivaroja.
- Lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluiden kehittämiseksi suunnataan tukea eri taiteenalojen toimintaan. Lastenkulttuurikeskusten toiminta vakiinnutetaan lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuuden parantamiseksi ja lasten ja nuorten osallistumisen lisäämiseksi otetaan huomioon myös monikulttuurisuus. Korkeatasoisen lasten ja nuorten mediakulttuurin kehittymistä tuetaan.

- Taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta koskevan toimenpideohjelman mukaisesti edistetään taide- ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta kaikille väestöryhmille ja parannetaan kulttuurivähemmistöjen ja vammaisten oman kulttuuritoiminnan ja osallistumisen edellytyksiä.
- Vahvistetaan musiikin alueellista tarjontaa parantavia tukimuotoja Musiikin alueellinen tarjonta -työryhmän toimenpide-ehdotusten mukaisesti osana taide- ja kulttuuripalveluiden alueellisen saatavuuden kehitystyötä.
- Toteutetaan Reilu kulttuuri -hanketta kehittämällä kulttuuristen oikeuksien ja kulttuurisen diversiteetin toteutumisen sektoritutkimusta sekä jatkuvaa seurantaa ja indikaattoreita.
- Osallistutaan Turku EU:n kulttuuripääkaupunkina 2011 -hankkeen valmisteluun.
- Tuetaan taide- ja kulttuuriperintöalan eurooppalaisen yhteistyön laajentamista ja syventämistä.
- Toteutetaan ESR -ohjelmakauden 2007–2013 Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämissuunnitelmaa.
- Luovan talouden yritysten tuotekehityksen, markkinoinnin ja rahoittamisen osaamista vahvistetaan.
- Tuetaan Terveystta kulttuurista -toimintaa ja muita taiteen soveltavan käytön hankkeita kulttuurin terveydellisten ja hyvinvointivaikutusten edistämishankkeen puitteissa.
- Arkkitehtuuri- ja muotoilupoliittisten ohjelmien keskeisten tavoitteiden edistämistä jatketaan osana visuaalisten taiteiden ohjelmatyötä.
- Arvioidaan tanssin aluekeskushankkeen jatko ohjelmakauden 2005–2009 tulosten pohjalta.

Kulttuuriperintö

Pääasiallisena tavoitteena on kansallisen kulttuuriperinnön säilyttäminen ja sähköisen pitkäaikaissäilytyksen järjestäminen, suojeleminen ja aktiivisen käytön vahvistaminen, palvelujen tasa-arvoinen saatavuus, alan toimijoiden kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen sekä kulttuuritoiminnan edellytysten ja aseman vahvistaminen tietoyhteiskunnassa.

- Kehitetään kokonaisvaltaisesti museo- ja kulttuuriperintöalan toimintaedellytyksiä museolain ja museopoliittisen toimintaohjelman pohjalta.
- Museoiden ja muiden kulttuuriperintökohteiden saavutettavuutta parannetaan ja lisätään kulttuuriperintökasvatusta.
- Kehitetään kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallista digitointia ja saatavuutta tietoverkoissa sekä edistetään sähköistä pitkäaikaissäilytystä siten, että kansalliset aineistot muodostavat osan Euroopan digitaalista kirjastoa.
- Kulttuuriperinnön asiantuntijapalveluita ja niiden tasapuolista alueellista saatavuutta kehitetään.
- Kulttuuriesineiden liikkuvuutta koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan.
- Museoviraston toimitiloista tehdään päätökset siten, että Museoviraston keskushallinto siirtyy suunnitelmakaudella uusiin toimitiloihin. Suunnitelmakauden loppupuolella käynnistetään Museoviraston keskusvaraston laajennushanke.

- Opetusministeriön hallinnonalan virastojen rakennusomaisuutta ylläpidetään ja peruskorjataan siten, että varallisuuden arvo säilyy ja kohteet ovat yleisöä varten esittelykelpoisia.

Kirjastot ja tiedonsaanti

Pääasiallisena tavoitteena on laadukkaiden ja monipuolisten kirjastopalvelujen saatavuuden ja tuottamisen turvaaminen kuntien palvelurakennemuutoksessa. Tavoitteena on vahvistaa kirjastojen roolia lähipalveluna ja kansalaisten oppimisen, tietohuollon ja kulttuurin monipalvelujärjestelmänä. Toimivan kirjastoverkon kehittäminen perustuu opetusministeriön Kirjastostrategian 2010 ja Kirjastojen kehittämisohjelman 2006–2010 tavoitteisiin.

- Tuetaan kirjastoverkon toimivuutta ja yleisten kirjastojen roolia lähipalveluna ja kansalaisten oppimisen, tietohuollon ja kulttuurin monipalvelujärjestelmänä.
- Kirjastotoimen aluehallinto sopeutetaan valtion aluehallintouudistukseen siten, että valtiolle kuuluvat tehtävät säilyvät opetusministeriön ohjauksessa.
- Tuetaan laadukkaiden ja monipuolisten kirjastopalvelujen saavutettavuutta.
- Tuetaan kirjastohenkilöstön osaamistason nostamista, ydinosaamista ja ohjaustaitoja.
- Ajantasaistetaan yleisten kirjastojen teknistä infrastruktuuria ja turvataan asiakkaiden opastus.
- Tuotetaan keskitetysti tuotettuja laadukkaita verkkoaineistoja ja helppokäyttöisiä verkkopalveluja.
- Tuetaan kirjastojen tehtävää eri ikäryhmien informaatiolukutaidon edistäjänä.
- Tuetaan kirjastojen tehtävää alueellisina kulttuuri- ja tietoyhteiskuntakeskuksina ja avoimina oppimisympäristöinä.
- Kehitetään valtakunnallisia ohjaus- ja arviointijärjestelmiä.
- Edistetään seudullista, maakunnallista ja poikkialueellista yhteistyötä.
- Näkövammaisten kirjaston asemaa asiantuntijalaitoksena tuetaan ja vahvistetaan.
- Suomalaisen kirjastokonseptin ja opetusministeriön kirjastostrategian ja kirjasto-ohjelman vientiä ja tunnetuksi tekemistä ulkomaille ja lähialueille jatketaan.

Audiovisuaalinen kulttuuri ja tietoyhteiskunta

Tavoitteena on elokuvan ja audiovisuaalisen sisältöteollisuuden ja kulttuuriperinnön vahvistaminen, mediakasvatuksen lisääminen sekä alaisen hallinnon toimintojen ja muiden alalla toimivien organisaatioiden uudistaminen ja ajanmukaistaminen vastaamaan toimintaympäristössä digitalisoinnin seurauksena syntyneisiin haasteisiin.

- Edistetään audiovisuaalisen alan tuotantoa, jakelua ja vientiä sekä kulttuuritoimintaa kehittämällä ja vahvistamalla tuki- ja rahoitusjärjestelmiä.
- Lisätään lasten ja nuortenelokuvan painoarvoa tukipolitiikassa.

- Kehitetään elokuvateatteriverkostoa toimintaympäristön muutoksia vastaavaksi, parannetaan on demand -palvelujen toimintamahdollisuuksia sekä selvitetään digitaalisen jakelun vaikutuksia katsomiskulttuuriin.
- Parannetaan kotimaisten audiovisuaalisten tuotantojen markkinoille pääsyä uusien digitaalisten jakelukanavien kautta.
- Vahvistetaan audiovisuaalisen ja muun kulttuurisisältöjen tarjontaa tieto- ja muissa digitaalisissa jakeluverkoissa ja uudistetaan tavoitetta edistäviä tukijärjestelmiä.
- Kehitetään tietoverkkojen kulttuurisia sisältöjä ja palveluiden monipuolisuutta.
- Edistetään tieto- ja viestintätekniikan innovatiivista käyttöä kulttuurilaitoksissa sekä kulttuuriteollisuuden ja kulttuuripalveluiden tuotannossa ja levityksessä.
- Kansallisen audiovisuaalisen arkiston radio- ja televisioaineiston arkistointi laajennetaan kattamaan myös valtakunnalliset tutkija-, mediapedagogi- ja muut asiakaspalvelut. Aloitetaan digitaalisen arkiston suunnittelu.
- Vastataan muuttuvan mediaympäristön haasteisiin uudistamalla kuvaohjelmalainsäädäntöä ja Valtion elokuvatarkastamon tehtäviä.
- Turvallisen viestintäympäristön edistämiseksi ja mediaväkivallan haittojen vähentämiseksi panostetaan lasten ja nuorten medialukutaitoon ja mediakasvatukseen sekä jatketaan Lapset ja media -ohjelman toteuttamista.
- Tuetaan suomalaisten ammattilaisten osallistumista eurooppalaisiin tukiohjelmiin, kuten Media 2007 -ohjelmaan sekä Eurimages-rahastoon.

Tekijänoikeus

Tavoitteena on vahvistaa luovan työn ja luovien toimialojen taloudellista pohjaa perinteisillä teosten käytön alueilla ja uusissa käyttötilanteissa yhteiskunnan yleiset ja muut edut sekä toimintaympäristön muutokset huomioon ottavilla tasapainoisilla tekijänoikeuden lainsäädäntöratkaisuilla.

- Lisätään yhteistyötä lainvalmistelussa.
- Tekijänoikeudellista osaamista lisätään koulutuksella ja tekijänoikeuden tunnetuksi tekemisellä.
- Yleistä tiedotusta ja tutkimusta tekijänoikeuslain sisällöstä, muutoksista ja vaikutuksista lisätään.
- Yritysten, ammatinharjoittajien ja muiden ammattilaisten julkisesti tuotettuja neuvonta- ja koulutuspalveluja lisätään.
- Tekijänoikeuslainsäädännön ja tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta seurataan ja vahvistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään tietoyhteiskunnan kehittämisen edellyttämiin tekijänoikeuskysymyksiin.
- Tekijänoikeusjärjestelmän osittaisuudistuksia jatketaan.
- Osittaisuudistusten yhteydessä selvitetään mm. kysymys työsuhteessa luotujen teosten tekijänoikeuksista sekä monikanavajakelun tekijänoikeuskysymykset.
- Edistetään tekijänoikeudellisen sopimustoiminnan ja hyvien käytäntöjen kehittymistä.

- Valmistellaan tulevaisuuden kehitystä ennakoivaa tekijänoikeuspolitiikkaa. Parannetaan tekijänoikeuslainsäädännön toimivuutta digitaalisessa luomis- ja käyttöympäristössä sekä tietoverkoissa.
- Osallistutaan kansallisen teollis- ja tekijänoikeuksien strategian (IPR-strategian) valmisteluun.
- Osallistutaan Suomen tekijänoikeuslainsäädäntöön keskeisesti vaikuttavan kansainvälisen sopimusjärjestelmän uudistamiseen ja EY-lainsäädännön valmisteluun sekä tekijänoikeudelliseen keskusteluun Euroopan unionissa ja kansainvälisillä foorumeilla, kuten Euroopan neuvostossa, Unescossa, Maailman henkisen omaisuuden järjestössä (WIPO) ja Maailman kauppajärjestössä (WTO).
- Varaudutaan tekijänoikeudella suojatun aineiston käytön kasvusta aiheutuvaan käyttökorvausten tason nousuun.
- Varaudutaan yleisistä kirjastoista tapahtuvasta suojatun aineiston yleisölle lainaamisesta maksettavan korvauksen tason mahdolliseen nostamiseen sekä lainauskorvauksen mahdolliseen ulottamiseen lainaamiseen tutkimusta ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista.

Kulttuurivienti

Tavoitteena on kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007–2011 esitysten mukaisesti edistää kulttuurivientiä ja siten parantaa kulttuurin toimialojen työllisyyttä ja lisätä vientituloja.

- Vahvistetaan yhteistyössä eri hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja kulttuurisektorin toimijoiden kanssa kulttuuriviennin rakenteita, tuotteistamista ja markkinointia.
- Kehitetään ulkomailla toimivien Suomen kulttuuri-instituuttien ja edustustojen kulttuurivientiyhteistyötä toiminta-asiakirjamenettelyn avulla.
- Tehostetaan kulttuuri-instituuttien, Suomen ulkomaan edustustojen, taiteen alan tiedotuskeskusten, Finpron, Matkailun edistämiskeskuksen ja Tekesin kulttuuriviennin tukiverkoston toimintaedellytyksiä.
- Vahvistetaan luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelman tuella ja huomioon ottaen vuonna 2007 tehty kulttuuriviennin koulutus selvitys vientiverkostoja, tuottajuus- ja manageriosaamista, yrittäjyys- ja liiketoimintaosaamista sekä tuotekehitystä.
- Kehitetään valtioneuvoston matkailustrategian linjausten mukaisesti kulttuurin matkailullista tuotteistamista.

Pohjoinen kulttuurinen kumppanuus

- Kehitetään pohjoista kulttuurista kumppanuutta opetusministeriön Taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelman mukaisesti ja jatketaan vuonna 2006 käynnistynyttä Kajaani-prosessia pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuuden kehittämiseksi erityisesti pohjoismaisena yhteistyönä.
- Osallistutaan aktiivisella panoksella vuonna 2007 alkaneeseen EU:n ja Venäjän välisen kulttuurin toimenpideohjelman laadintaan ja toimeenpanoon.

- Edistetään pohjoisen ulottuvuuden alueella toimivien alueellisten neuvostojen kulttuurielinten toimintaa ja toimijoiden verkottumista.
- Jatketaan suomalais-venäläisen kulttuurifoorumitoiminnan kehittämistä Venäjän federaation kulttuuri- ja joukkoviestintäministeriön kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti sekä vahvistetaan Venäjällä asuvien suomensukuisten kansojen kielten ja kulttuurien asemaa sukukansaohjelman avulla.

Toimialaa koskevat yhteiset asiat

- Laaditaan kulttuurin tulevaisuusselonteko, joka sisältää kulttuuripolitiikan tulevaisuuden linjaukset.
- Kulttuurin keskushallintotehtäviä kehitetään ja valtion kulttuuripolitiikan aluehallinto sopeutetaan valtion aluehallintouudistukseen siten, että valtiolle kuuluvat tehtävät säilyvät opetusministeriön ohjauksessa.
- Kulttuurin toimialojen kansantaloudellisten vaikutusten arviointia kehitetään edelleen opetusministeriön ja Tilastokeskuksen yhteistyönä ja kulttuuripolitiikan tietoperustaa vahvistetaan tiedolla johtamisen tueksi.
- Valmistellaan yhteistyössä ulkoasianministeriön kanssa toiminnalliset tavoitteet ja linjaukset kulttuurin asemasta ja reilusta kulttuurista kehityspolitiikassa.
- Valmistellaan kulttuurisen moninaisuuden politiikkaa osallistumalla Unescon yleissopimuksen toimeenpanoon.
- Tuetaan Suomen Islamilaisen Neuvoston toimintaa.
- Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kansainvälisen yhteistyön toimintaohjelman mukaisesti sektorikohtaisesti kohdennetaan ja täsmennetään henkilöstö- ja talousresurssit vastaamaan toimintaohjelman asettamia vaatimuksia.

10.3 Kehysehdotus

Luovuus ja taide

- Varaudutaan taitelijoiden sosiaaliturvan uudistamisesta aiheutuviin menolisäyksiin vuodesta 2009 eteenpäin.
- Nostetaan kuntien yleisen kulttuuritoimen perusteena olevaa yksikköhintaa 4,2 euroon vuodesta 2009 alkaen.
- Taidetoimikuntajärjestelmää kehitetään valtakunnallisena kokonaisuutena.
- Varaudutaan vuosina 2010–2011 Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen 2. vaiheeseen. Hanke käsittää vuonna 1954 valmistuneen Pienen näyttämön sekä vuonna 1930 valmistuneen lavastevarastolaajennuksen peruskorjaamisen.

Kulttuuriperintö

- Kulttuuriympäristön suojelutehtäviä varten jatketaan Museoviraston alueellisten toimipisteiden verkoston kehittämistä. Keskushallinnon resursseja suunnataan ohjaus- ja kehittämistehtäviin, valtakunnallisiin ohjelmiin ja sektoritutkimukseen.
- Valtion taidemuseon näyttelytoiminnan rahoituksessa otetaan huomioon Ateneumin, Kiasman ja Sinebrychoffin taidemuseon mahdollisuudet järjestää vuorovuosin laaja ja taidehistoriallisesti merkittävä näyttely kuvataiteen ilmiöiden tunnetuksi tekemiseksi.
- Valtion taidemuseon ja Museoviraston toimintaedellytykset turvataan kattamalla täysimääräisesti vuosittain nousevat energia- ja vuokratkustannukset.
- Valtion taidemuseon taidehankintamäärärahat nostetaan lamaa edeltävälle tasolle siten, että taso vastaa suunnittelukauden loppuun mennessä tämän päivän hintakehitystä.
- Valtion taidemuseon kiinteistöjen turvallisuutta parannetaan muun muassa museovalvontaa kehittämällä.
- Lisätään rakennusperintöstrategian tavoitteiden mukaisesti resursseja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen. Muinaisjäännostien hoidon monipuolistamiseksi luodaan maisemanhoitotukijärjestelmä, jolla korvataan suojelusta maanomistajille aiheutuvia kuluja.
- Kompensoidaan museoille tekijänoikeuslain muutokseen perustuvat aineistojen käyttökorvausmaksut.
- Käynnistetään Museoviraston johdolla viisivuotinen Vrouw Maria -hylyn tutkimushanke.
- Selvitetään Suomen rakennustaiteen museon ja Designmuseon toimitilojen laajennustarpeet ja -mahdollisuudet.
- Toteutetaan Helsingin avovankilan Suomenlinnan osaston parakkien hallinnansiirto Senaatti-kiinteistöiltä Suomenlinnan hoitokunnalle sekä toteutetaan parakkien peruskorjaus.

Kirjastopalvelut

- Hallitusohjelman mukaisesti yleisten kirjastojen perustamiskustannusten erillisjärjestelmä säilytetään. Kehitetään kirjastojen perustamishankkeiden rahoitusta nykyisen valtiosuusjärjestelmän mukaisesti siten, että uusien hankkeiden saaminen opetusministeriön nelivuotiseen rahoitussuunnitelmaan varmistuu.
- Varaudutaan yleisille kirjastoille hankittavien keskitettyjen palvelujen kustannusten vuosittaiseen kasvuun. Hallitusohjelman mukaan vahvistetaan kirjastojen roolia lähipalveluina ja kansalaisten oppimisen, tietohuollon ja kulttuurin monipalvelujärjestelmänä. Kaikille kirjastoille ja kuntalaisille tarkoitettujen, uuden sukupolven verkkopalvelujen kehittäminen ja tuottaminen edellyttää keskitettyä suunnittelua, tuottamista ja rahoitusta.
- Kehitetään Näkövammaisten kirjaston Daisy-kirjastojärjestelmää, oppikirja- ja verkkopalveluja sekä lisätään kirjaston asiantuntijaosaamista.
- Aloitetaan Viittomakielisen kirjaston toiminta vuonna 2009. Toiminnasta vastaa Kuurojen liitto.

Audiovisuaalinen ala ja digitaalinen suuntaus

- Uudistetaan kuvaohjelmalainsäädäntöä ja monipuolistetaan Valtion elokuvatarkastamon toimialaa kattamaan myös mediakasvatusta ja tutkimusta vuodesta 2009 alkaen.
- Laajennetaan kansallisen audiovisuaalisen arkiston digitalisoitumiskehitystä ja aloitetaan toimenpiteet kansallisen ja eurooppalaisen digitaalisen kirjaston perustamiseksi.
- Varaudutaan kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimitila- ja elokuvateatteritilakysymysten ratkaisemiseen.
- Tiivistetään elokuva- ja audiovisuaalisen alan eri instituutioiden ja toimijoiden sekä valtion laitosten välistä yhteistyötä tukirakenteita kehittämällä, alan tuotantoja ja jakelua vahvistamalla sekä parantamalla elokuvien ja audiovisuaalisten teosten saatavuutta online- ja teatteriverkkoympäristössä.

Kulttuurivienti ja kansainvälinen yhteistyö

- Kulttuurivientiä edistetään suunnittelukaudella Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007–2011 ja kulttuuriviennin ohjausryhmän päätösten mukaisesti.
- Varaudutaan Suomen osallistumiseen Frankfurtin kansainvälisiin kirjamessuihin teemamaana vuonna 2011.
- Kulttuuri-instituuttien kulttuuriviennin kapasiteettia lisätään ja toimintamalleja kehitetään yhteistyöasiakirjojen pohjalta.
- Taiteen tiedotuskeskusten resursseja lisätään vastaamaan kansainvälisen kysynnän tarpeita.
- Vahvistetaan ystävyysseurojen sekä sukukansa- ja ulkosuomalaistoimintaa sekä taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelman toimeenpanoa.

11 Liikuntatoimi

11.1 Tavoitteet

Väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Valtion liikuntapolitiikalla tuetaan toimenpiteitä, jotka parantavat väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä liikunnan keinoin. Riittämättömästi liikkuvia aktivoidaan säännölliseen liikkumiseen kaikissa ikä- ja väestöryhmissä sydän- ja verisuonitautien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien ja mielenterveysongelmien ennaltaehkäisemiseksi sekä väestön ylipainoisuuden kasvun hillitsemiseksi. Erityisenä painopisteenä on lasten ja nuorten liikunta.

- Opetusministeriö koordinoi, tukee taloudellisesti ja varmistaa yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa valtioneuvoston asettaman TELI-neuvottelukunnan työtä ja tavoitteiden toteuttamista yhteistyössä muiden ministeriöiden ja järjestöjen kanssa.
- Vähän liikkuvien lasten terveyttä edistäviä liikuntamahdollisuuksia kehitetään osana lasten ja nuorten liikuntaohjelmaa.
- Parannetaan keski-ikäisten ja ikääntyneiden liikunnan harrastusmahdollisuuksia ja olosuhteita osana Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelmaa.
- Liikuntapaikkarakentamisen rahoitus-, tutkimus- ja informaatio-ohjausta jatketaan Liikuntapaikkarakentamisen Suunta 2008 -asiakirjassa hyväksytyjen linjausten mukaisesti. Liikuntapaikkarakentamisen avustamisessa rahoitussuunnitelman asemaa vahvistetaan ohjaavana asiakirjana.
- Turvallisia ja liikuntaan kannustavia toimintaympäristöjä kehitetään yhdyskuntasuunnittelussa arkiliikunnan ja liikuntaharrastuksen lisäämiseksi.
- Edistetään erityisryhmien liikuntaa parantamalla liikuntapalvelujen saatavuutta ja vahvistamalla integraatiota vammaisliikuntajärjestöjen kesken.

Taulukko 11.1. Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelma

	2005	2006	2007 arvio	2012 tavoite
Hankkeet	164	180	185	190
Kunnat	174	180	185	190
Liikkujien määrä	53 000	55 000	55 000	58 000
– naiset (%)	69	68	66	66
– miehet (%)	31	32	34	34

Yhteiskunnallisen osallisuuden ja osallistumisen vahvistaminen

Liikuntajärjestöjen mahdollisuuksia toimia osallisuuden ja osallistumisen edistäjänä vahvistetaan aktiivisen kansalaisuuden toteuttamiseksi. Liikunnan kansalaistoiminnassa vahvistetaan liikunnan kansalaisjärjestöjen ja muiden liikunta-alalla toimivien kansalaisjärjestöjen ja niiden perustason yhdistysten toimintaedellytyksiä yhteistyössä liikunnan koulutuskeskusten kanssa. Lasten ja nuorten liikuntaohjelman painopisteinä ovat eettisesti kestävän, paikallistasoisen liikuntatoiminnan tukeminen sekä lajiliittojen toimintaprosessien ja kilpailujärjestelmien arviointi ja kehittäminen.

- Liikunnan kansalaistoiminnan tukea suunnataan laaja-alaisiin, kansalaistoiminnan elinvoimaisuutta ja osallisuutta vahvistaviin sekä osaamista tukeviin kehittämishankkeisiin. Liikunnan kansalaistoimintasektorin toimijoita kannustetaan vahvistamaan demokratiakasvatustaan nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen lisäämiseksi.
- Luodaan edellytyksiä kansalaisten osallistumiselle järjestöpohjaiseen liikuntatoimintaan turvallisessa, osaavassa ja kannustavassa toimintaympäristössä. Tarkoituksena on laaja-alaisen tasa-arvon toteutuminen liikuntatoiminnassa painottaen lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia.
- Vahvistetaan erityisesti paikallistasoisten vapaaehtoistojien osaamista tukemalla koulutus- ja valmennustoiminnan sisällön ja laadun kehittämistä lasten ja nuorten, terveysliikunnan ja huippu-urheilun tarpeisiin.
- Syrjäytymisen ehkäisemiseksi tuetaan kuntien liikuntatoimen ja muiden hallintokuntien (erityisesti sivistystoimen ja terveystoimen) poikkihallinnollista yhteistyötä terveyttä edistävän liikunnanharrastuksen lisäämiseksi ja eri väestöryhmien aktivoimiseksi liikkumaan.
- Tuetaan arkiliikuntaa lisääviä hankkeita ja kehitetään uusia toimintamuotoja erityisesti vähän liikkuville lapsille ja nuorille.
- Tuetaan liikuntajärjestöjen valmiuksia maahanmuuttajien integroimiseksi liikuntatoimintaan.
- Urheiluopistoissa toteutetaan koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseen tähtäävää koulutusta parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten mukaisesti.
- Liikunnan koulutuskeskuksia kehitetään ja rahoitetaan vapaan sivistystyön lain mukaisesti koko väestölle tarkoitetun kunto- ja terveysliikunnan keskuksina sekä liikuntajärjestöjen toimintaa tukevana kilpa- ja huippu-urheilun valmennuskeskuksina. Keskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien määrää lisätään tavoitteena kehittää erityisesti liikunnan kansalaistoimintaa tukevaa sekä valtioneuvoston hyväksymän terveyttä edistävän liikunnan ohjelman mukaista koulutusta.

Taulukko 11.2. Lasten liikunnan seuratoiminnan paikallistukihankkeet

	2004	2006	2007	2012 tavoite
Myönnetyt	348	986	700	800
Hakemukset	664	2 070	-	-
Lapsia ja nuoria	57 300	80 000	70 000	72 000
– tytöt, %	44	46	46	50
– pojat, %	56	54	54	50

Kansainväliseen menestykseen tähtäävän sekä eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimivan huippu-urheilun tukeminen

Pitkäjänteisen huippu-urheilun tavoitteiden saavuttamiseksi toteutetaan näitä tukevia hankkeita yhteistyössä muiden liikunta-alan toimijoiden kanssa. Huippu-urheilua kehitetään toimenpiteillä, jotka perustuvat huippu-urheilutyöryhmän (2004:22) ja opiskelevien urheilijoiden taloudellista asemaa selvittäneen työryhmän (2004:17) esityksiin.

- Urheiluopistojen valmennuskeskustoimintaa kehitetään osana huippu-urheilun kokonaisuutta valmentajien osaamisen sekä urheilijoiden valmennuksen kehittämiseksi.
- Luodaan edellytyksiä korkeatasoiselle kansalliselle antidopingtoiminnalle kansainvälisten dopinginvastaisten yleissopimusten velvoitteiden mukaisesti.
- Vastataan The International Anti-Doping Arrangement (IADA) -sopimuksen mukaisista johtamiseen ja hallintoon liittyvistä tehtävistä vuosina 2009–2010.
- Tuetaan valmennustoiminnan kehittämistä, valmentajakoulutusta sekä apuraha- ja tunnustuspalkintojärjestelmiä. Lisäksi parannetaan nuorten lahjakkaiden urheilijoiden asemaa kehittämällä urheilu- ja koulutusuran joustavia yhdistämismahdollisuuksia.
- Tuetaan vammaishuippu-urheilun integroitumista lajiliittojen toimintaan sekä parannetaan nuorten vammaisurheilijoiden edellytyksiä päästä mukaan nuorten urheilijoiden tukiohjelmiin.
- Vahvistetaan huippu-urheilun eettisiä Reilu Peli -ohjelmaan perustuvia toimintaedellytyksiä.
- Edistetään kansainvälisten suurtapahtumien järjestämistä Suomessa.

Liikuntatoimen yleinen kehittäminen

- Kunta- ja palvelurakennemuutoksen yhteydessä varmistetaan liikunnan kunnallisten ja alueellisten peruspalveluiden tehokas ja ammattitaitoinen toteuttaminen.
- Liikuntatoimen aluehallinto sopeutetaan valtion aluehallintouudistukseen siten, että valtiolle kuuluvat tehtävät säilyvät opetusministeriön ohjauksessa.
- Kuntien liikuntatoimeen tarkoitettua valtionosuutta on tavoitteena nostaa asteittain veikkausvoittovarojen lisäyksen myötä.
- Vahvistetaan kuntien mahdollisuuksia huolehtia liikuntapaikkojen saavutettavuudesta ja lähiliikuntapaikkojen monipuolisesta käytöstä.
- Kehitetään ohjaus-, arviointi- ja seurantajärjestelmiä tukemaan elinikäisen liikunnan harrastuksen yleistymistä.
- Liikuntajärjestöjen tulosohjausjärjestelmän kehittämistä jatketaan tavoitteena arviointijärjestelmä, jonka avulla voidaan mahdollisimman laaja-alaisesti ottaa huomioon toiminnan laadussa ja määrässä tapahtuneet muutokset.
- Jatketaan sukupuolivaikutusten arviointia suunnittelussa ja päätöksenteossa.
- Liikuntapoliittisen päätöksenteon edellytyksiä vahvistetaan edelleen Strategisen tiedolla johtamisen työryhmän muistion pohjalta.

- Tuetaan liikuntatieteellistä tutkimusta Liikuntatieteen Suunta -asiakirjan linjausten mukaisesti ja siirrytään entistä laajempiin tutkimuskokonaisuuksiin ja pidempiin tutkimussopimuksiin.
- Suomen ja suomalaisen liikuntakulttuurin etuja edistetään osallistumalla aktiivisesti kansainväliseen liikuntapoliittiseen yhteistyöhön sekä EU-toimintaan.

11.2 Kehysehdotus

- Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevaa vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausien määrää lisätään 10 000 opiskelijavuorokaudella vuosittain.

12 Nuorisotyö

12.1 Tavoitteet

Valtioneuvosto on 13.12.2007 hyväksynyt lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman vuosille 2007–2011.

Nuorten aktiivinen kansalaisuus

- Kehitetään nuorten tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa.
- Nuorten aktiivista kansalaisuutta edistetään tavoitteena luoda jokaiselle nuorelle edellytykset osallistumiseen ja vaikuttamiseen sekä omaan harrastukseen.
- Tavoitteena on, että nuoret käyttävät äänioikeuttaan yhtä aktiivisesti kuin muu väestö.
- Tulospöerusteisilla valtionavuilla kannustetaan järjestöjä aktiiviseen toimintaan ja sen laajentamiseen. Nuorisolaki mahdollistaa piirijärjestöjen toiminta-avustusten lisäksi avustukset paikallisiin kohdennettuihin hankkeisiin, kuitenkin niin, että päävastuu paikallisyhdistysten tukemisesta säilyy kunnilla. Tulospöerusteisuutta sovelletaan järjestöjen toiminnan autonomian pohjalta järjestöjen itsensä asettamien tavoitteiden toteutumiseen.
- Tukimuotoja kehitetään ottaen huomioon nuorisotoiminnan uudet järjestämistavat.
- Kehitetään uuden nuorisolain 8 §:n edellyttämiä nuorten osallistumis- ja kuulemisjärjestelmiä yhteistyössä nuorisojärjestöjen, Kuntaliiton ja kuntien kanssa.
- Koululaisten iltapäivätoimintaa tuetaan lääninhallitusten kautta tavoitteena edistää pysyvän harrastuksen luomista jokaiselle nuorelle.
- Tuetaan nuorten uudistavaa ja innovatiivista kulttuuria Nuori Kulttuuri -ohjelman pohjalta.
- Lasten ja nuorten taidekeskuksen (LAKU) toimintaa kehitetään kuvataideharrastuksen ja harrastajakoulutuksen ohella taidekasvatuksen alueella hyödyntämällä keskuksen arvokasta kansainvälistä lasten ja nuorten taidekokoelmaa kulttuurisosiologisen tutkimuksen keinoin.
- Opetusministeriön ja ympäristöministeriön sekä alueellisten ympäristökeskusten ja valtakunnallisten nuorisokeskusten yhteistyöllä tuetaan alueellisia ja paikallisia ympäristötoimijoita kouluissa ja nuorten vapaassa kansalaistoiminnassa. Tuetaan Itämeren suojelun kansainvälisiä nuorten hankkeita.

Nuorten sosiaalinen vahvistaminen

- Nuorten sosiaalisen vahvistamisen vaikuttavuus ja tuloksellisuus liittyy mm. siihen, että yhden työ- ja yhteiskuntaelämästä täysin syrjäytyvän nuoren yhteiskunnalle aiheuttamat kustannukset ja saamatta jäänyt työpanos ovat elinkaaren aikana vähintään 2 milj. euroa.
- Aktiivisten toimenpiteiden ulkopuolella olevien nuorten määrää seurataan ja eri toimenpiteiden tavoitteena on näiden nuorten tavoittaminen ja motivoiminen opiskeluun ja työelämään.
- Nuorten työpajatoiminnalla parannetaan työttömien nuorten työllistymisvalmiuksia sekä tuetaan ja vahvistetaan muiden toimialojen työpajoille ohjaamien nuorten taitoja ja motivaatiota kouluttautua ja työllistyä. Nuorisotyöttömyyden vähenemisen ja työpajatoiminnan vakiintumisen myötä muiden kuin työhallinnon ohjaamien nuorten asiakkaiden määrä työpajoilla kasvaa. Etsivällä työparitoiminnalla tavoitetaan aktiivisten toimenpiteiden ulkopuolella olevat nuoret ja motivoidaan heitä koulutukseen ja työelämään. Työpajatoiminnassa otetaan entistä paremmin huomioon kytkennät alueellisiin työvoimatarpeisiin liittyen.
- EU:n sosiaalirahaston ohjelmakauden 2007–2013 mahdollisuudet hyödynnetään työpajojen kehittämisessä sekä nuorten monipuolisessa sosiaalisessa vahvistamisessa. Työpajatoiminta vakiinnetaan koko maata kattavaksi järjestelmäksi ja toimintaa kehitetään siten, että se reagoi joustavasti nuorten muuttuviin tarpeisiin.
- Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään estämään nuorten huumeiden käyttöä ja kokeilua. Vähennetään erityisesti alaikäisten alkoholikokeiluja ja käyttöä sekä tupakointia.
- Tuetaan kuntien, nuorten työpajojen sekä nuorisojärjestöjen ja nuorisotyötä tekevien järjestöjen ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön liittyvien työmuotojen kehittämistä ja hyvien käytäntöjen yleistämistä sekä nuorten parissa työskentelevien ohjaajien ammatillista osaamista. Osallistutaan valtioneuvoston huume- ja päihdeohjelmien toimeenpanoon. Jatketaan ehkäisevää huumetyötä yhteistyössä Venäjän ja Viron sekä Pohjoismaiden kanssa.
- Nuorisotyön menetelmäksi vakiinnetaan yli 14-vuotiaille nuorille suunnattu Avartti-ohjelma ja sitä laajennetaan ja yhteistyötä Venäjän ja Itämeren maiden kanssa jatketaan.

Taulukko 12.1. Nuorten osallistuminen Avartti-toimintaohjelmaan

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ryhmät, kpl	70	77	85	93	100	100
Nuoret	1 000	1 110	1 220	1 330	1 450	1 450

Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen

- Tehostetaan hallituksen nuoriin kohdistamaa sukupolvipolitiikkaa lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman (Nuorisolain 4 §) mukaisesti nuorten elinolojen saattamiseksi samalle tasolle muiden väestöryhmien kanssa. Ohjelmaa toteutetaan osana lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaa. Opetusministeriön asettama eri ministeriöiden edustajista koostuva työryhmä seuraa ohjelman toteuttamista ja tekee siihen hallituskauden aikana tarvittavia muutosehdotuksia. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta arvioi vuosittain kehittämisohjelman toteutumista.

- Nuorisoasiain neuvottelukunnan ja nuorisotutkimusverkoston yhteistyössä tuottamista nuorten elinoloindikaattoreista ja nuorisobarometreistä sekä lääninhallitusten kokoamista nuorisotyön perustiedostoista koottua toimialan keskitettyä säännöllisesti päivitettävää tiedostoa hyödynnetään ministeriöiden, kuntien, nuorisotyöntekijöiden ja tutkijoiden sekä nuorisotoimialan järjestöjen toiminnassa.
- Nuorten kasvu- ja elinolojen parantamista linjataan valtioneuvoston vuonna 2007 hyväksymän lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman mukaisesti valtakunnan tasolla, alueellisella ja paikallistasolla.
- Nuorisoasiain neuvottelukunnan arviointi- ja avustustoimikunta tuottaa suunnitelmakaudella nuorten järjestökiinnittyneisyystutkimuksen. Lisäksi toimikunta arvioi järjestöjen toiminnan eri puolia.

Nuorisotyön yleinen kehittäminen ja rakenne

- Nuorisotyön rakenteen kehittämisellä luodaan edellytykset nuorisotyön kokonaisvaltaiselle palvelu- ja kehittämistoiminnalle ja samalla kuntien nuorisolain mukaiselle nuorisotyön ja -politiikan kehittämiselle ja toteuttamiselle. Valtion viranomaisina toimivat lääninhallitukset tai vastaavat aluehallinto-organisaatiot sekä Kansainvälinen henkilövaihdon keskus (CIMO). Nykyisten palvelu- ja kehittämissyksiköiden¹ asemaa ja tehtäviä selkeytetään ja palvelu- ja kehittämistrakenteita täydennetään. Niiden toimintojen osalta, joiden rahoitus hoidetaan kokonaan opetusministeriöstä, tehdään osapuolten välinen tulossopimus. Osarahoituksen ja kansalaisjärjestöjen osalta liitetään tukitoimiin tuloskeskustelujärjestelmä.
- Kuntien nuorisotyötä tuetaan lähtökohtana nuorisolaissa kuntien nuorisotyön ja -politiikan kehittämiseksi ja toteuttamiseksi asetetut tehtävät.
- Valtionosuuden lisäksi kuntia tuetaan kohdennetuilla valtionavustuksilla, joiden painopisteinä ovat nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen sekä aloite- ja kuulemisjärjestelmien kehittäminen, nuorisotilojen peruskorjaukset ja varustuksen modernisointi, koululaisten iltapäivätoiminta, liikunnallinen, kulttuurinen ja sosiaalinen nuorisotyö, media-, ympäristö- ja terveystieteiden, maahanmuuttajanuorten ja kansallisten vähemmistöjen nuorten tukeminen ja erityisesti nuorten oman toiminnan tukeminen. Erityistä huomiota kiinnitetään nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseen. Uutena tukimuotona kehitetään internet-perusteista verkkonuorisotalojärjestelmää. Kuntien nuorisotoimeen tarkoitettua valtionosuutta on tavoitteena nostaa asteittain veikkausvoittovarojen lisäyksen myötä.
- Nuorisotyön peruspalvelujen turvaaminen sopeutetaan kunta- ja palvelurakennemuutokseen. Nuorisotyöpalvelut turvataan pääosin kuntakohtaisina lähipalveluina ja nuorisopoliittiset laajempaa väestöpohjaa edellyttävät palvelut alueellisen ja seutukunnallisen yhteistyön avulla.
- Nuorisotyön aluehallinto sopeutetaan valtion aluehallintouudistukseen siten, että valtiolle kuuluvat tehtävät säilyvät opetusministeriön ohjauksessa. Opetusministeriö tukee

¹ Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry, Valtakunnallinen työpajayhdistys, Nuorisotutkimus- verkosto, Suomen Nuorisokeskukset ry, Tieto- ja neuvontapalvelujen koordinaatiokeskus/Oulu, Nuorisotyön perinnekampus/Turku, Lasten ja nuorten taidekeskus/Hyvinkää, Nuori Kulttuuri toimisto, Lasten ja nuorten sirkustaidekeskus/Tampere, Valtakunnallinen verkkonuorisotalo/Hki, Avartti-toimisto sekä nuorisotyön, -tutkimuksen ja -koulutuksen Kannuste- ja Juvenia - verkostot (HUMAK ja Mikkelin amk)

mahdollisuuksien mukaan myös maakunnan liittojen nuorisopoliittista strategiatyötä. Opetusministeriön "Alueiden vahvuudeksi" -asiakirja on keskeinen aluetoiminnan strategia valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopoliittikan linjausten ohella.

- Valtakunnallisia nuorisokeskuksia kehitetään nuorisolain ja nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun asetuksen tavoitteiden ja arvolähtökohtien perustalta. Toimintamuotoina painotetaan ympäristökasvatusta ja sosiaalista nuorisotyötä, nuorisotyön menetelmällistä kehittämistä sekä toimintaa nuorisotyön alueellisena palvelukeskuksena. Osallistutaan eurooppalaisen nuorisokeskusverkoston kehittämiseen erityisesti Itämeren piirissä sekä tuetaan keskuksia Avartti-toimintaohjelman palvelupisteinä.

Taulukko 12.2. Valtakunnalliset nuorisokeskukset

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nuorten osuus käytöstä, vrk	220 000	222 000	223 000	224 000	225 000	226 000
Nuorten keskuskohtainen käyttöosuus vähintään, %	70	71	72	73	74	75
Tuki, euroa/vrk	15	16	16	17	17	18

- Soveltavalla nuorisotyötä, -politiikkaa ja -hallintoa palvelevalla tutkimuksella ja selvityksillä on keskeinen asema nuorisotyön ja -politiikan kehittämisessä. Tämä korostuu suunnitelmakaudella lapsi- ja nuorisopoliittikan kehittämisohjelman toimeenpanossa. Opetusministeriö tukee Nuorisotutkimusseuraa ja nuorisotutkimusverkostoa monipuolisen, riippumattoman ja kriittisen tutkimuksen ja nuorisopoliittisten selvitysten tuottamisessa.
- Nuorten tieto- ja neuvontapalveluja kehitetään ja tuetaan siten, että ne ovat suunnitelmakauden aikana kaikkien nuorten saavutettavissa. Nuorisotoimessa kehitetään informaatioteknologiaan perustuvia tiedotuksen ja tietohuollon järjestelmiä sekä henkilökohtaista neuvontaa. Nuorten omaa tietotutantoa ja mediakulttuurihankkeita painotetaan.

Taulukko 12.3. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kuntien palvelut, kpl	200	240	260	280	300	320
Nuoret palvelujen piirissä, %	70	75	80	85	90	100

- Kansainvälisessä nuorisoyhteistyössä pyritään turvaamaan suomalaisen nuorisopoliittikan tavoitteet sekä suomalaisten nuorten toimintamahdollisuudet. Kansainvälisessä nuorisoyhteistyössä pyritään turvaamaan suomalaisen nuorisopoliittikan tavoitteet sekä suomalaisten nuorten toimintamahdollisuudet. Huolehditaan EU:n yhteisten nuorisopoliittisten tavoitteiden toimeenpanosta sekä toteutetaan yhdessä Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen CIMOn kanssa EU:n uutta Nuorisotoimintaohjelmaa 2007–2013. Toteutetaan Eurooppalaista nuorisosopimusta kansallisen Lissabon-toimenpideohjelman sekä nuorisopoliittisen kehittämisohjelman mukaisesti. Osallistutaan Euroopan neuvoston yhteistyöhön nuorisosalalla sekä vastataan Itämeren maiden välisestä, pohjoismaisesta ja Barentsin euroarktisen alueen yhteistyöstä. Kahdensivälisessä yhteistyössä keskitytään tarveharkintaiseen teemakohtaiseen yhteistyöhön. Yhteistyöasiakirjoihin perustuvaa vaihtoa jatketaan ensisijaisesti Kiinan, Venäjän, Viron, Saksan ja Espanjan kanssa. Toimitaan edelleen YK:n aseman vahvistamiseksi nuorisopoliittisena foorumina.

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2009-2012: Perussuunnitelma

	2008	2009	2010	2011	2012
(milj. €)	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
PERUSSUUNNITELMA	6 989,7	7 096,7	7 170,0	7 186,6	7 158,7
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	6 989,7	7 096,7	7 170,0	7 186,6	7 158,7
29.01 Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	279,2	216,0	105,1	104,5	104,5
OPETUSMINISTERIN TOIMIALA	5 293,7	5 369,3	5 520,9	5 524,9	5 508,2
29.10 Yleissivistävä koulutus	2 087,0	2 084,8	2 073,9	2 073,2	2 059,8
29.20 Ammatillinen koulutus	600,2	604,1	604,4	603,4	603,0
29.30 Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	458,6	455,0	455,3	456,8	456,8
29.40 Ammattikorkeakouluopetus	378,5	382,4	382,9	383,1	383,1
29.50 Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 485,5	1 519,1	1 658,5	1 642,5	1 642,5
29.60 Tiede	283,7	323,9	346,1	365,8	363,0
KULTTUURIMINISTERIN TOIMIALA	1 416,8	1 511,4	1 544,0	1 557,3	1 546,0
29.70 Opintotuki	836,5	882,3	881,5	882,2	882,3
29.80 Taide ja kulttuuri	426,4	456,2	481,7	491,9	486,3
29.90 Liikuntatoimi	106,8	120,3	125,5	127,3	123,0
29.91 Nuorisotyö	47,1	52,7	55,2	55,9	54,3

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2009-2012: Kehysehdotus

	2008	2009	2010	2011	2012
(milj. €)	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
KEHYSEHDOTUS	6 989,7	7 420,7	7 473,3	7 357,3	7 401,8
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	6 989,7	7 420,7	7 473,3	7 357,3	7 401,8
29.01 Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	279,2	224,3	113,4	112,8	112,8
OPETUSMINISTERIN TOIMIALA	5 293,7	5 655,9	5 780,1	5 622,4	5 674,2
29.10 Yleissivistävä koulutus	2 087,0	2 084,8	2 081,4	2 080,7	2 067,3
29.20 Ammatillinen koulutus	600,2	612,3	612,5	611,6	611,2
29.30 Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	458,6	458,5	458,8	460,3	460,3
29.40 Ammattikorkeakouluopetus	378,5	387,4	392,9	393,1	393,1
29.50 Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 485,5	1 789,1	1 888,5	1 710,9	1 779,3
29.60 Tiede	283,7	323,9	346,1	365,8	363,0
KULTTUURIMINISTERIN TOIMIALA	1 416,8	1 540,5	1 579,8	1 622,1	1 614,9
29.70 Opintotuki	836,5	886,9	890,6	895,8	898,9
29.80 Taide ja kulttuuri	426,4	480,1	507,4	541,5	536,4
29.90 Liikuntatoimi	106,8	120,8	126,6	128,9	125,2
29.91 Nuorisotyö	47,1	52,7	55,2	55,9	54,3



OPETUSMINISTERIŌ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-478-8 (PDF)

ISSN 1458-8110